

Memòria d'excavació a Prat de Sant Pere (Plaça dels Claustres)

Lluís Palahí Grimal, David Vivó Codina

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

INDEX

Dades del jaciment.....	1
Context històric.....	3
L'intervenció arqueològica.....	7
Descripció arqueològica.....	10
Conclusions.....	40
Inventari del material.....	55
Fotografia i il.lustracions.....	83

DADES DEL JACIMENT :

Nom .....PRAT DE SANT PERE
Municipi .....BESALU
Comarca .....LA GARROTXA
Tipus .....ARQUEOLOGIA URBANA
Cronologia .....ALT-MEDIEVAL A
CONTEMPORANIA

Actuacions previes: Campanya d'excavacions duta a terme durant la segona quinzena del mes de Juny i part del mes de Juliol de 1.992, dirigida per David Vivó i Codina i Lluís Palahí Grimal. Excavacions amb caire de urgència degut a la nova pavimentació de la plaça.

Descripció: L'àrea excavada és la tradicionalment atribuïda al claustre del monestir benedictí de Sant Pere de Besalú des de la seva fundació al s. X fins al s. XVIII en que fou arrasat per les tropes franceses que hi establiren una bateria d'artilleria a la zona. Posteriorment les tropes franceses en retirada varen dinamitar totes les instal·lacions convertint l'àrea en un important munt d'enderrocs. Actualment és una plaça del poble.

Bibliografia: Tota la bibliografia dedicada a estudiar el poble i la història de Besalú fa referència a l'existència del monestir benedictí de Sant Pere i dels seus claustres, però sense cap descripció. El mateix succeeix amb les instal·lacions

franceses que s'hi ubiquen posteriorment. Per tant es pot considerar que la bibliografia és en realitat inexistent. Sobre el cementiri del monestir, una part del qual es situava a l'area del claustre abans de la construcció d'aquest hi ha la Memoria d'Excavació duta a terme el 1.990 i dirigida per Lluís Esteve Casellas i Serra i Jordi Sagrera i Ardilla.

CONTEXT HISTORIC

La vila de Besalú, per la seva especial ubicació, com a lloc de transit, és un punt clau en la comunicació entre diferents zones de poblament, des d'època antiga, a mig camí entre la Garrotxa, l'Empordà i el Pla de l'Estany. No obstant els indicis de l'existència d'aquest poblament antic en els seus entorns(el castrum romà o la vil.la de can Ring), les restes visibles actualment- a l'espera de noves excavacions a aquestes zones esmentades- tenen el seu origen en el poblat alt- medieval que conforma el nucli del vell comtat de Besalú.

Es en aquest contexte que l'any 977, i sota els auspicis del comte de Besalú i bisbe de Girona, Miró Bonfill, els monjos de la regla de Sant Benet funden el monestir de Sant Pere. La fundació d'aquest monestir s'ubica dins l'expansió dels benedictins arreu de l'Europa alt- medieval. La nova comunitat es veié molt afavorida pel comte i pel propi Papa. El comte Miró aconsegueix la protecció papal per aquesta comunitat en el seu viatge a Roma l'any 979. Un any abans

s'havien traslladat al monestir, des de França les restes dels martirs Sant Prim i Sant Felicià, morts pels romans.

El conjunt del monestir es situava fora del recinte del nucli primitiu. Aquest, sobre el turó que s'aixeca en el límit de la confluència del Fluvià i la riera Capellada, anà creixent de manera progressiva vers el pla on s'assentava el nou monestir. Això comportà que a finals del s. XII l'única separació entre el recinte murat del poble i l'edifici religiós fos la riera del Ganganell, tal i com recentment s'ha posat al descobert en unes obres de clavegueram. No serà fins a la construcció de les noves muralles del s. XIV que tot el conjunt monàstic restarà integrat al teixit urbà existent, tot i respectant els espais oberts configurats.

La primera església del monestir fou consagrada l'any 1.003. Durant els segles XII- XIII el monestir viu el període de màxima expansió i prosperitat. Quan el 1.111 el comtat passa a mans del de Barcelona, l'abat de Sant Pere augmenta el seu poder. La capital queda lluny i l'abat esdevé la primera autoritat de Besalú. Es en aquest context de prosperitat que l'any 1.160 es substitueix la vella església per una de nova, que és la que encara actualment es conserva.

El s. XV s'inicia el període de decadència del monestir de sant Pere, tal com passa amb altres comunitats benedictines. Durant la primera meitat del s. XVI el monestir és en mans dels abats comandataris (abats forasters que no viuen al monestir).

Després d'alguns intents de resorgiment del monestir amb l'aparició d'alguns abats que intenten fer obres de reformes- de les que parlarem mes endavant- el 1.809 les tropes

franceses estableixen una caserna a la zona del monestir, enderrocant diversos edificis monacals per establir a la banda del riu una bateria d'artilleria. L'església del monestir és usada com a magatzem de municions- costum que es repetirà durant la Guerra civil de 1.936- 1.939. Al retirar-se el 1.813, les tropes franceses enderroquen les fortificacions.

Amb la marxa de les tropes de Napoleó s'inicia la reconstrucció del monestir, però la bonança no durarà massa pels monjos, ja que l'any 1.835 degut a la llei de desamortització de Mendizabal l'estat els obliga a abandonar el monestir que passa a mans de l'estat. Alguns edificis del monestir es veuran posteriorment afectats pels fets bèlics dels segles XIX i XX.

Aquesta és, a grans trets la història del monestir, però de cara a les excavacions realitzades a la zona és interessant també saber les construccions i reformes fetes al monestir i a que fan referència els documents.

Com ja hem dit anteriorment l'església conservada en l'actualitat no és la primera que va tenir el monestir, i que dataria de principis del s. XI, sino una construïda un segle després, a mitjans del s. XII. Segons la documentació el monestir disposava d'un claustre romànic de reduïdes dimensions. Aquest seria substituït, el segle XIV per un de majors proporcions. Es parla inclús d'un tercer claustre construït el segle XVII, i que seria el destruït per les tropes franceses.

A inicis del s. XVIII es realitzen importants reformes al monestir entre les que destaca la construcció d'una nova abadia, sobre la que existia anteriorment. Aquest edifici

tancava el claustre per la banda de ponent anant a donar contra l'angle sud-oest de l'església. Amb l'establiment de les tropes franceses a Besalú, s'enderroca gran part del monestir- incluint-hi els claustres- i s'hi construeix una caserna militar amb una bateria d'artilleria sobre le vessant del riu. Al retirar-se, les tropes franceses destrueixen les seves fortificacions. Un cop més la zona fou fortificada durant les carlinades especialment l'edifici de l'abadia, que finalment fou destruït per Savalls.

L'espai del claustre va quedar fossilitzat en el paisatge en forma d'un espai obert, actualment convertit en una petita plaça al costat del anomenat Prat de sant Pere.

LA INTERVENCIO ARQUEOLOGICA

La intervenció va consistir en una excavació de salvament a la plaça coneguda com "dels claustres" i a una petita zona situada entre la banda Nord del absis , el campanar i un carreró.

Aquesta excavació s'emmarca dins el projecte de remodelació urbanística i de dotació d'equipaments i infraestructures a la zona del Prat de Sant Pere. L'obra més immediata consisteix en la pavimentació d'aquesta plaça, després que fa dos anys, aproximadament, es transformés en plaça dura tot el Prat de Sant Pere.

Metodologia

L'excavació, d'una durada de quatre setmanes, s'inicià a mitjans del mes de Juny, perllongant-se durant la primera meitat del mes de Juliol, sota la direcció de David Vivó Codina i Lluís Palahí Grimal.

L'excavació comprenia dues zones diferents, que com a tals foren tractades i estudiades.

La primera zona corresponia a la plaça que queda situada a la banda sud de l'església de Sant Pere, i on tradicionalment s'ha considerat que es situaven els claustres del monestir.

La segona zona era la situada a la part Nord de l'església, entre el campanar i l'absis, on s'observaven una serie de murs i estructures que calia intentar interpretar. A aquesta zona es va procedir, mes que res, a una neteja exhaustiva, ja que en una cata que s'hi va realitzar apareixia a molt poca profunditat la roca mare.

La zona de la plaça, en canvi, presentava moltes millors perspectives de cara a la seva excavació. Aquí el principal problema va consistir en la gran potencia d'un estrat d'enderrocs que en alguns punts arribava al metre i mig de profunditat.

En aquesta zona es va realitzar una gran cata a la part mes propera a la façana sud de l'església, on es trobava una porta que, presumiblement, havia de ser la que havia de donar accés al claustre des del temple. Aquesta cata va ser la que millors resultats va proporcionar, i es va optar per anar-la estenent tot resseguint les estructures trobades.

Paral·lelament es varen obrir cates mes petites a altres punts de la plaça que no varen donar majors resultats.

Lo millor hauria sigut poder excavar en extensió tota la plaça, però va ser impossible per dues raons bàsicament; la manca de temps i la gran profunditat a que apareixien les estructures mes antigues.

Per documentar aquesta zona calia cercar un punt 0 fiable e inamovible, fàcil de localitzar i visible des de tota la

plaça. Es per això que la cota 0 es va plantar sobre el llindar de la porta situada a la façana sud de l'església de Sant Pere, a la part central de la mateixa on es toquen els dos blocs que formen aquest llindar. L'alçada aproximada sobre el nivell del mar és de 151 m.

L'estratigrafia de la zona és relativament simple. Sota un superficial corresponent, bàsicament, al nivell de circulació actual, es troba un estrat de gran potencia compostat per un important enderroc de materials constructius i pedres que cobreix totes les estructures. Per sota- a un nivell que oscila entre 1 m. i 2 m.- es troben dos nivells diferents. Un està compostat per sorres mes o menys soltes i l'altra està format per una argila molt compacte. Els dos marquen dues zones diferents que estudiarem a l'apartat corresponent.

Les Unitats Estratigràfiques corresponen, a mes de a nivells de sols, a estructures i tombes. En aquest darrer cas s'ha diferenciat l'espai de la tomba del farciment i l'esquelet, quan se n'ha trobat.

Durant l'excavació s'utilitzaren dos tipus de fitxes que deriven del mateix model de fitxa Harris. La principal és la usada per elements, estructures i estrats i que és la mateixa que s'utilitza habitualment a les excavacions d'Empuries. La dels enterraments és una adaptació elaborada per David Vivó Codina a partir de models anteriors.

DESCRIPCIO ARQUEOLOGICA

Al excavar es varen distingir dues zones. La primera era la corresponent a la plaça al Sud de l'església. Aquesta zona està designada amb la lletra A. La zona B correspondria a la part situada a l'altra banda de l'església, darrera l'absis.

També les numeracions de les unitats estratigràfiques s'han diferenciat. A la zona A es varen fer cinc cates, numerades com a 1000, 2000, 3000, 4000 i 5000, de les que la més important és la 1000. A la zona B les unitats estratigràfiques es varen numerar del 20000 cap amunt.

Zona A. Cata 1000

Aquesta cata va acabar esdevenint una mena d'excavació en extensió on es va intentar abarcar el màxim d'espai possible tenint en compte la premura de temps.

Unitat Estratigràfica 1000: Correspon a la façana sud de l'església de Sant Pere. Com tota la resta de l'edifici està construïda a base de blocs de travertí ben treballats i esquadrats. Presenta unes plaques funeràries amb inscripcions, si bé molt deteriorades i alguna completament il·legible. Aquí

es troba també una porta senzilla que era la que donava accés al claustre des de l'església.

Com tota la resta de l'església, aquesta façana ha patit, al llarg del temps, diverses reformes(s'hi observa entre altres elements, una porta tapiada, que encara era oberta a principis del s. XX) i restauracions. A algunes zones es poden observar taparades modernes de ciment i blocs de pedra nous.

Al llarg de la paret s'observa una cornisa invertida- aproximadament a un metre i mig per sota del nivell de les finestres- que devia servir per reconduir l'aigua cap a un teulat de fusta que s'hi devia apoiar.

U.E. 1001: Superficial general de tota la plaça. Compost per sorres soltes amb presència de molts rierencs.

U.E. 1002: Escalinata col.locada modernament davant de la porta sud de l'església. Feta amb tres grans esgraons de pedra, reaprofitats d'algun altra lloc. Els esgraons tenien una llargada de 1'70 m. per 44 cms. d'amplada. Aquests s'apoiien sobre dues parets de rajol perpendiculars a la porta, i un farciment interior de terra.

U.E. 1003: Banqueta de pedra situada entre l'escala (UE 1002) i la paret oest del transepte. Sobre ella s'observen les restes d'un enrajolat modern. La banquetta medeix 1'40 m. de llarg per 40 cms. d'amplada.

U.E. 1004: Nivell de sorres molt soltes amb abundant presència de grava, situat a la part més propera al mur oest del transepte. Es tracta del reompliment de la rasa feta per la construcció d'una canalització moderna(UE 1005).

U.E. 1005: Canalització de secció quadrada construïda de

rajol que corre paral·lela al mur oest del transepte. Es tracta d'un desaigüe per l'aigua de pluja. Al mur sud de l'església encara és visible(a la cornisa que hi ha a mitja alçada) el forat de la tuberia de desaigüe que baixava des del teulat i connectava amb aquesta canalització.

U.E. 1006: Nivell de sorres grises molt soltes que s'estèn per tota la zona davant de la paret sud de l'església, excepte a la zona de les escales(UE 1002). Es tracta del superficial que cobreix els UE 1007, 1008 i 1009, ja que no apareix on no es troben aquests estrats.

U.E. 1007 i 1008: Consisteix en un paviment de rajols rectangulars. Aquest sol que s'estèn en tota la llargada de la paret sud de l'església fins a uns 2 m. de la porta, on es trenca, té una amplada d'uns 2'5 m.. Apareix trencat a algunes zones, especialment a aquelles més properes a la façana del edifici. Es tracta del paviment d'un porxo que hi havia a tot el voltant de la plaça, encara visible a algunes fotografies anteriors a la Guerra Civil. La divisió d'aquest paviment en dues U. E. es deu al fet que en realitat es tracta de dos enrajolats, un sobre l'altra.

U.E. 1009: Es tracta d'un paviment de ciment. Es una ampliació posterior del sol del porxo. Consisteix en una faixa d'aproximadament 1 m. d'amplada que s'adosa al llarg de tota la part sud del paviment de rajol (UE 1007, 1008). Diem aproximadament perquè s'estreny lleugerament a la part Oest, com es pot observar a la planta.

U.E. 1010: Petit mur de dues filades d'alçada de rajols que delimita el paviment de ciment(UE 1009).., per la banda sud que és la que correspon al interior de la plaça. Es el mur

que delimitava el final del porxo. D'amplada sols té un rajol, excepte en alguns punts en que són dos. En aquests punts s'apoiarien els pilars que aguantarien el teulat del porxo.

U.E. 1011: Aquest nivell, consistent en una fonamentació de calç amb presència de grans rierencs, que apareixia formant una mena de quadrat tot al voltant de la porta sud de l'església, es va revelar posteriorment com la fonamentació del replà d'una escalinata.

U.E. 1012: Nivell de sorres soltes amb presència de cendres en alguns punts, situat entre la paret de l'edifici religiós i l'enrajolat modern(UE 1007-1008) .Presència de pedres. Es un nivell modern que s'ha anat creant al reventar-se el paviment abans citat.

U.E. 1014 : Capa de calç que recobrerix irregularment la fonamentació UE 1011. Es tracta de les restes del morter de calç que aguantava els escalons de pedra de l'antiga escalinata.

U.E. 1015: Preparació del enrajolat del porxo modern (UE 1007, 1008) . Consisteix en una capa de calç amb grava força consistent.

U.E. 1016: Aquest estrat està compost de morter molt compacte amb grava i presència abundant de còdols petits. Es la preparació del sol de ciment que es va posar per eixamplar el porxo (UE 1009).

U.E. 1017: Estrat amb abundants pedres i bossades de calç que apareix davant la porta sud de l'església, des de uns 2 m. davant d'aquesta fins el límit del porxo. En alguns punts apareixen cendres i argila cuita. Es tracta del farciment que es va posar a la part interior del porxo quan es va eixamplar

amb el sol de ciment.

Per alguna raó aquesta part del enrajolat va ser trencada, o potser no va existir mai. Sigui com sigui, ja no era enrajolada durant la guerra civil. Aquí, segons diverses persones del poble s'hi va fer una foguera durant la Guerra Civil per cremar-hi documentació. Aquesta dada concorda amb un nivell de cendres trobat en una banda de la part superior d'aquest estrat i que varem individualitzar com a UE 1020.

U.E. 1018: Sol de circulació del interior de la plaça en el moment del funcionament del porxo. Comosat per un nivell compacte de sorres just sota la lleu capa de superficial general(UE 1001).

U. E. 1019: Es aquest l'estrat més imponent- per la seva potencia- dels trobats. Aquest nivell va ser identificat primer a la part interior de la plaça, però posteriorment va apareixer també sota l'enrajolat del porxo, on es va identificar amb altres números de UE.

Consisteix en un gran estrat de sorres grises amb abundancia de material de runa, pedres i elements constructius. En alguns punts, aquest nivell arriba a superar el metre de potencia. Aquest estrat està comosat en gran part per les restes de les construccions que varen dinamitar les tropes franceses de Napoleó en la seva retirada. Per desgracia les peces interessants- com capitells, bases o columnes- ja fa molt temps que varen ser recollides per diversa gent. Com a curiositat podem citar que a la casa que hi ha a l'altra banda de la plaça s'observen, incrustats a la paret, diverses peces, com tambors de columna o nervis d'arc.

Per altra banda sembla que durant cert temps s'usaria

l'area com a abocador de materials constructius d'obres fetes a la vila. Així ho testimonien diverses bossades de calç o de teules trobades a aquest estrat.

U.E. 1020: Nivell de cendres que apareix a la UE 1017 i que correspondria a la foguera que es va fer aquí durant la Guerra Civil per cremar documentació.

U.E. 1022 i 1023: Nivell heterogeni de sorres amb presència de teules i abundància de pedres i runa. Aquest estrat apareix sota l'enrajolat del porxo(UE 1007- 1008). en realitat és el mateix nivell que l'enderroc de la part interior de la plaça. Però a aquesta zona més propera a l'església són menys abundants els elements constructius. Això es deu segurament a que, per una banda les construccions eren més cap al interior de la plaça i per altra, segurament, que la seva dinamitació es va produir també cap adins de la plaça en un intent, potser, d'evitar afectar massa l'estructura de l'església.

U.E. 1025: Aquest estrat es va poder observar a l'angle Nord- Oest de la fonamentació de l'escala(UE 1011). Sota la fonamentació apareixia un estrat de sorres marrons molt soltes. Aquest estrat és el túmul de farciment de la fonamentació de l'escala.

U.E. 1026- 1027: Fonamentació de calç dels esgraons de l'escalinata. Aquests esgraons apareixen a la banda sud i oest del rectangle que forma la fonamentació del replà superior (UE 1011). No apareix a la banda est. L'amplada d'aquesta preparació oscila entre 35 i 40 cms.

U.E. 1029: Farciment de terra dura amb presència de pedres que apareix entre la paret exterior del porxo (Ue

1010) i la paret que s'havia construït per limitar el primer porxo enrajolat (UE 1030).

U.E. 1030: Aquesta estructura és la paret que limitava per la banda interior de la plaça el primer porxo enrajolat. En el tros que es va poder observar aquest mur- que era d'uns 2 m. de llarg- es va veure que feia 45 cms. d'amplada, i que a pesar de ser fet de pedra amb argamassa(tot i que de molt mala qualitat) l'extrem est era construït amb 2 rajols.

U.E. 1031: Fonamentació de la paret de rajol que delimitava l'ampliació del porxo (UE 1010). Construïda amb pedres unides amb calç, té una amplada de 50 cms. i igual profunditat.

U.E. 1032: Gran estructura que es troba situada a la part interior de la plaça, en forma de L en planta, orientada cap al Est la paret més llarga (amb 2'5m. conservats) i cap al Nord la curta (amb 1'50 m. conservats). La paret està feta amb pedres grans i planes amb presència d'algun rajol, unides fortament amb morter de calç. L'amplada és de 50 cms. i es conserven en una alçada mitja d'un metre. A l'angle conservat(el sud- oest) s'hi observa la imprompta rectangular del que devia ser un gran bloc de pedra d'angle, avui desaparegut. La part de la paret que corre de sud a nord queda tallada a la part nord per una canalització que corre perpendicular a ella i que fou construïda fa dos anys (UE 1034). Torna a reapareixer un cop passada la canalització, però només durant 60 cms. més.

U.E. 1033: Estructura de forma semicircular que queda inscrita dins l'angle que forma la paret UE 1032. S'apoya a la paret que corre cap a l'Est però no arriba a contactar amb la

paret que gira cap al nord per culpa de la tuberia UE 1034. Amb 40 cms. d'amplada és una de les estructures mes curioses i difícils de interpretar de les trobades a aquesta excavació. La paret no és recte en alçada sino que forma una mena de falsa volta. De tota manera l'alçada conservada no supera el mig metre ja que la seva fonamentació queda a una alçada superior a la de les parets de la UE 1032.

U.E. 1034: Sorres grises molt fines, depurades i soltes. Es tracta de les sorres de farciment de la rasa feta per instal·lar-hi una tuberia de desaigüe fa dos anys. La rasa és de 60 cms. mentre que el diàmetre de la tuberia és de 40 cms.

U.E. 1035: Bossada de calç trobada dins l'estrat UE 1019. Es va diferenciar per la seva proximitat a la UE 1032. Però es tracta en realitat d'un abocament de calç que no forma cap paviment ni res semblant.

U.E. 1036: Bossada de calç i guix que apareix a la UE 1023, a la part mes propera a la banda oest de l'antiga escalinata. El fet que assota apareixès posteriorment una tomba, fa pensar que aquesta bossada hi podia tenir alguna relació, possiblement segellant-la.

U.E. 1037: Estructura apareguda a la cantonada del transepte amb el mur sud de l'església. Es tracta d'un mur en forma de L. La paret llarga de 2'95 m. s'apoya a la façana sud de l'església (UE 1000) mentre que la curta, amb una llargada de 95 cms. ho fa al transepte. Es tracta d'un mur de blocs de travertí, perfectament tallats i esquadrats. L'amplada de la paret és de 25 cms.. A ella s'hi va apoiar l'estructura de l'antiga escalinata (UE 1011). Aquesta estructura era la

paret perimetral d'un ossari, com es va comprovar al buidarne l'interior. Es varen trobar 4 ninxos, dos a aquesta estructura i dos a la façana sud de l'església. Els dos d'aquesta paret es troben, un al mig del mur llarg i l'altra a la paret curta, prop del transepte.

Els dos fets a l'església es troben sota la banqueta(UE 1003). Un dels dos ninxos es troba tallat per la fonamentació del transepte, el que sembla indicar que l'ossari seria anterior a l'edifici actualment conservat. En aquest cas s'hauria de lligar amb la primera església del monestir que data del moment de pas entre els s. X i XI . Els ninxos es varen numerar de dreta a esquerra essent el número 1 el que queda tallat pel transepte i el 2 el del seu costat. El nº 3 correspon a la paret llarga de l'estructura UE 1037 i el nº 4 al de la paret curta.

U.E. 1038: Reompliment de l'espai interior de l'ossari. Comosat per sorres molt soltes i grans pedres, quedant inclús bosses d'aire com a prova de la seva poca compactació. Entre les pedres destaca un bloc que es va trobar tombat a prop de la façana sud de l'església. El bloc, ben esquadratm, era recte per la part exterior però presentava una forma d'arc a l'interior. El varem identificar com a una llinda de finestra d'estil romànic. Exemples d'aquest tipus de llinda encara es poden observar a algunes de les cases antigues del poble.

A mesura que s'anava baixant aquest nivell es podia observar una presència d'ossos humans mes abundant a les zones properes a les parets. Posteriorment es va poder observar que eren ossos caiguts dels ninxos que s'hi varen trobar, si bé alguns també hi devien ser abocats amb posterioritat, potser

associats a la terra del farciment.

U.E. 1039: Sota la UE anterior va apareixer una capa de guix compacte.

Incrustat en aquesta capa de guix es va trobar un enterrament força malmès . El cadaver, un adult, enterrat en direcció nord-sud, presentava en relatiu bon estat l'ossamenta corresponent a les cames, cintura i part de la columna. Si bé van apareixer restes de costelles, braços i peus aquestes eren incomplertes i en ocasions fora del seu lloc corresponent. El cap va apareixer sota el bloc d'arc que hem descrit a la UE 1038.

U.E. 1040: Farciment del interior dels ninxos. Composit de sorres soltes amb presència de petites pedres. Especialment els ninxos marcats amb els nº 2 i 4 es trobaren gran quantitat d'ossos. El ninxo numerat com a 1 no tenia sorres ni ossos. El seu farciment eren dues grans pedres , posades, segurament, al construir-se el transepte, per evitar que s'enfonsès sota el pes d'aquest.

U.E. 1041: Paviment de lloses i ciment aparegut al fons del ossari a uns 90 cms. per sota del nivell superior de la part conservada de la paret UE 1037. Aquest nivell s'estèn pel ninxo nº 4 mentre que els altres tres queden a un nivell una mica superior.

Aquest nivell marca el fons de l'ossari. Un petit forat fet a la preparació de morter, fet en una cantonada, va mostrar que la paret UE 1037 no profunditzava mes.

U.E. 1042: Estructura baixa- no arriba al mig metre d'alçada conservada- de forma rectangular, que es troba situada prop del mur UE 1032. Es tracta d'una base de pedres

unides amb calç. Les mesures del rectangle són de 1'35 m. els costats llargs- que són el nord i el sud- mentres que els curts- situats a les bandes est i oest- mesuren 89 cms.

U.E. 1043: Mur de pedra unida amb calç que sembla funcionar amb la UE 1042. S'uneix a aquesta estructura per la banda sud, direcció en la que s'estèn. D'uns 55 cms. d'amplada presenta la mateixa alçada que la fonamentació rectangular(UE 1042). S'estèn durant 4m. punt en que gira cap a l'est , però trencant- se tot seguit.

U.E. 1044: Paviment de calç que apareix sobre l'estructura anterior. Molt malmès, s'estèn cap a l'est. Amb una llargada de 1'20 m. s'inicia a l'angle que fan les estructures UE 1042 i UE 1043. Sota aquest paviment de calç es va observar que la paret UE 1043 presentava a un metre de l'estructura 1042 un gir cap a l'est. Aquesta nova paret, de 40 cms d'amplada, queda immediatament trencada (apenes fa 20 cms. de llarg).

U.E. 1045: Paret en forma de L que s'adosa a la UE 1032 per l'angle sud-oest d'aquella. Feta de pedres unides amb morter de calç presenta un factura de pitjor qualitat que la 1032. La paret oest mesura 1'55m. amb 40 cms. d'amplada, mentre que la sud, amb la mateixa amplada, mesura 1'80 m. trencant- se en aquest punt. L'alçada conservada en el punt mes alt és de poc mes d'un metre. A l'angle sud- oest d'aquesta estructura(en realitat l'únic conservat) s'observa una impromta semicircular, per la banda sud d'aquest angle. Podria ser la impromta d'algun fust de columna que s'hi apoiava.

U.E. 1046: Al desmontar-se l'escalinata moderna (UE 1002)

es va trobar una paret feta de blocs de travertí ben escairats i perfectament treballats. Amb una llargada de 1'73 m. i una amplada de 12 cms estava situada paral·lela a la façana sud de l'església. Va apareixer al mateix nivell de la fonamentació (UE 1011) de les antigues escales i separava dos ambits rectangulars, ja que la citada fonamentació deixava un rectangle buit al seu interior. La fondaria a que arribava aquesta paret era de 60 cms. presentant tres filades de blocs.

U.E. 1047: Espai rectangular d'uns 55 cms. d'ample per 1'75 m. de llarg, delimitat per la paret sud de l'església i la paret UE 1046 als costats llargs i per la fonamentació UE 1011 als curts. Les parets, excepte la UE 1046, són irregulars, especialment la formada per la fonamentació de l'església.

U.E. 1048: Farciment de l'espai anterior(UE 1047). Composit de sorres d'un color marró molt fosc amb presència de petites pedres. A la part més baixa de l'estrat s'observa la presència d'ossos humans molt degradats. La seva disposició fa pensar en un abocament, segurament barrejats ja amb la terra, quan es va reomplir aquest espai. Al fons d'aquest estrat es troba un sol irregular amb algunes pedres i morter.

U.E. 1049: Espai rectangular delimitat pel costat nord per la paret UE 1046, mentre que les altres tres bandes es troben delimitades per la fonamentació de l'escala(UE 1011). Les parets interiors d'aquest espai són molt polits, a diferència del interior de l'espai UE 1047. Aquest espai arriba a la mateixa profunditat que l'espai bessó UE 1047, és a dir, 60 cms., i el seu fons també era més regular i polit

que el de l'espai anterior. Es tracta d'un fons fet amb pedra i morter. Aquest espai és en realitat una important tomba, com va demostrar l'enterrament que s'hi va trobar (UE 1054). De la importància de la tomba en parla no solsament la forma de ser construïda, sino també la seva col·locació, just al davant de la porta d'accés al claustre, constituint un replà a l'escalinata.

U.E. 1050: Farciment de l'espai UE 1049. Sorres molt soltes del mateix tipus que les de l'espai UE 1048. Les pedres presents aquí són d'un tamany mes gros que les de l'espai anterior. Apareixeren ossos humans dispersos que segurament es trobaven a la terra que es va usar per omplir la tomba. Aquest fet és habitual a tota la zona. No en và el prat de Sant Pere va ser cementiri durant vuit segles i és normal que la terra que es treïés d'allà per usar-la a alguna altra banda tingui presència d'alguns ossos, normalment en força mal estat.

U.E. 1051: Estrat de sorres grises, molt soltes, que aparegueren entre les estructures UE 1045 i 1042, i sota el nivell d'enderroc UE 1019. Al obrir més extensió cap al sud es va poder veure que corresponia al farciment d'una claveguera feta de grans rierencs (UE 1055).

U.E. 1052: Nivell d'argiles de color marró clar, molt dures i compactes. Apareix sota el gran nivell de runa UE 1019 a l'espai que queda entre l'estructura semicircular (UE 1033) i l'angle de la paret UE 1032.

U.E. 1053: Estrat d'argiles dures i compactes. Es en realitat el mateix que la UE 1052. En aquest cas, aquest nivell va apareixer al interior del quadrat que queda entre les estructures UE 1032 i 1045.

U.E. 1054: Enterrament aparegut a la tomba del replà de l'escala(UE 1049). Es sens dubte l'enterrament mes destacat dels que varem recuperar. El mort es trobava orientat est-oest i amb el cap girat cap a la dreta(nord). Es tracta d'un esquelet pràcticament complert. Es varen recuperar una serie interessant d'objectes associats amb l'enterrament, que sols citarem aquí, i analitzarem mes detingudament a l'apartat dedicat al material. Es tracta de dos llagrimaris (un d'ells posat sota el cap del difunt) , una cadeneta molt fina de bronze que apareguè enrotllada al braç esquerra del difunt, unes quantes agulles, que segurament aguantava la roba, i cinc monedes. A mes es trobaren restes de claus i fusta. Es tracta doncs, d'un enterrament amb caixa, que es data a finals del s. XVII. De tota manera no es tracta del destinatari original pel que va ser construïda la tomba. A la capçalera est es trobaren ,apilonats, alguns ossos i sota l'enterrament aparegueren alguns ossos mes, pertanyents a algun ocupant anterior de la tomba.

U.E. 1055: Canal feta de grans rierencs. Aquesta estructura és una claveguera que corre de sud a nord, just al costat de la paret UE 1043. Passa emmig de la fonamentació rectangular (UE 1042) i la paret UE 1045. Es en aquest punt on la claveguera es perd. Reapareix apoiada a la paret UE 1032, davant de la fonamentació UE 1042, però ja en direcció est-oest. Varem descobrir la claveguera en una llargada d'uns 4'70 m. Durant els dos primers metres sols es conservaven els rierencs que, col.locats verticalment, marquen les parets de la claveguera, deixant un espai interior d'entre 25 i 30 cms.. Després apareixen també in situ els rierencs que s'utilitzen

per tapar-la: pedres irregulars que deixen espais buits entre elles. La claveguera havia de girar cap a l'est dins l'habitació delimitada per l'estructura 1045, però sols s'en conserva un tram de 60 cms un cop ja havia girat. Es va buidar el farciment (UE 1051), sense trobar-se un sol específic per la claveguera.

U.E. 1056: A la part de davant de l'antiga escalinata i sota el nivell de runa (UE 1019) es va trobar aquest nivell compost per sorres força soltes.

U.E. 1057: Estrat de sorres molt soltes amb presència de petites pedres i abundància d'ossos humans. Es tracta del farciment d'una tomba (UE 1058) que seria reaprofitada posteriorment com a ossera. Així ho fa pensar l'abundància d'ossos, que no pot ser, com a altres llocs, un element intrusiu associat a la terra extreta del prat de Sant Pere. Pràcticament hi ha més ossos que terra.

U.E. 1058: Tomba trobada a la part interior de l'actual plaça a uns onze metres de la façana sud de l'església, més o menys alineat a l'alçada del transepte amb orientació nord-sud. No es va poder descobrir tota i una part restà sota el perfil de la cata. Per la part descoberta es va poder observar que era una tomba feta d'obra, de tipus semblant a la tomba de davant de la porta (UE 1049), feta de pedra i amb un interior ben polit. L'amplada interior de la tomba és de 65 cms., molt semblant a l'altra mencionada. La llargada no la coneixem al impedirnos-ho el perfil de la cata, però en varem descobrir uns 70 cms.

La part superior de la tomba apareixia a 2'17 m. del nivell del llindar de la porta de l'església i a més de metre

i mig sota el nivell del sol actual de la plaça. Això, afegit a altres troballes, ens varen indicar l'alçada a que circulava l'antic claustre de l'església. Caldria afegir- hi uns 20 cms., aproximadament, que seria l'alçada de la làpida que cubriria la tomba. La profunditat de la tomba és de 70 cms., i un cop mes el fons és semblant al de l'altra tomba, amb morter de calç i pedres formant un sol força regular i polit.

U.E. 1059: Gran estructura situada al interior de la plaça i orientada nord- sud. Es tracta d'un mur de 90 cms. d'amplada que corre prop de la UE 1043 una mica mes al est d'aquesta.

Aquesta estructura era el mur del passadís est del claustre, que separava el pati interior del mateix del passadís de circulació. No corre perpendicular a l'església sino lleugerament obert. A l'alçada de la base rectangular UE 1042 les dues estructures semblen unir- se.

L'estructura apareix aproximadament 1'20 m. per sota del nivell actual de la plaça. Es un mur de pedra amb calç de morter d'un color groguenc.

U.E. 1060: Apoiades contra l'estructura UE 1059 i en direcció est- oest es varen trobar dues filades de lloses de pedra. S'estenen en un espai d'una mica mes de tres metres de llarg i uns seixanta centímetres d'amplada. Les lloses, de 29 cms. d'amplada, tanen llargades desiguals, que van dels 30 cms. les mes curtes, a 70 cms. la mes llarga. Tot i la variació de llargades són lloses molt ben treballades i totalment llises a la cara superior. La cara inferior, en canvi, està desbastada però sense allisar- se. Les lloses tenen entre 10 i 12 cms. d'alçada.

Es tracta del enllosat del deambulatori del claustre per la seva banda est. L'estrany en aquest cas, és que havent desaparegut la majoria de les lloses- almenys en la part excavada- en restessin dues filades completes.

U.E. 1061: Es la paret on va a morir l'enllosat del claustre per la seva banda est. Es tracta en realitat de dos murs sobreposats, de gran amplada (mes de 1'50 m.). El mur inferior- paral·lel al mur UE 1059- està fet de pedres unides amb calç, amb menys qualitat de construcció que l'acabat de citar.

El mur superior, que utilitza el que acabem de descriure com a fonamentació, encara està pitjor construït, amb morter de baixa qualitat, que feia que algunes pedres apareixessin soltes. Aquest és el mur perimetral d'una casa que es devia edificar a la plaça durant el segle passat. D'aquest segon mur es conserva una alçada de mig metre.

U.E. 1062: Estrat de sorres molt dures que apareix entre els murs UE 1061 i UE 1059, per sota del nivell de les lloses. Consisteix en el nivell de terra utilitzat com a preparació per apoiar- hi l'enllosat del claustre. Una prova d'això és que l'únic lloc on no apareix és a la part interior de la tomba UE 1058 on el farciment (UE 1057) apareix directament sota el nivell d'enderroc (UE 1019).

U.E. 1063: Al nord de l'enllosat, a diferencia de la banda sud, hi són abundants els ossos humans recuperats dins la UE 1062. Això es pot deure també al fet que al tros descobert per la banda sud hi ha dues tombes de lloses i la tomba construïda d'obra que no deixen massa espai lliure. Al nord hi ha abundancia d'ossos i com a UE 1063 diferenciem un

enterrament recuperat a aquesta zona. Orientat oest- est aquest enterrament perteneixia a un individu de curta alçada (1'50 m.). Els ossos, com tots els recuperats a la zona es trobaven molt degradats i el crani estava trencat. El mort apareix estirat i amb els braços creuats en angle recte a l'alçada del colze. No es va poder recuperar cap material que podès anar associat al difunt. Es tracta d'un enterrament simple en fosa. Aquest enterrament al igual que les dues tombes de lloses que es trobaven molt properes a ell (UE 1071 i 1073) pertanyen al cementiri que existia a aquesta zona abans de la construcció del claustre.

U.E. 1064: Es aquesta sens dubte, una de les estructures claus per entendre el funcionament del claustre. La part visible forma una mena de T amb el pal llarg orientat est-oest i el curt, nord-sud. Es tracta d'un mur de pedra unit amb calç amb la mateixa factura que el mur UE 1059 del que en realitat n'és la perllongació. El mur s'inicia apoiant-se en el segon esgraó de l'escalinata que donava accés al claustre. En orientació nord-sud al cap d'un metre i mig apareix el mur est-oest que delimitava l'interior del pati. El mur nord-sud continua i acabaria unint-se al UE 1059 (no es va poder observar per culpa d'un arbre que no varem poder treure). Tot i la presencia de la tuberia moderna d'aigua es va poder observar per sota d'aquesta que el mur hi continuava, reapareixent a l'altra banda. Per la seva part, el mur est-oest es perllonga durant 2'80 m. on es trenca per culpa de la continuació de la paret UE 1032. L'amplada dels murs és de 85 cms. amb uns 15 cms. mes d'amplada a la fonamentació.

Aquest mur divideix l'escalinata en dues escales. Una

baixa cap al sud i l'altra ho fa en direcció oest, fent un angle cap al sud.

U.E. 1065: Estrat de sorres aparegut en l'espai que queda entre l'estructura UE 1064 i l'antiga escalinata.

U.E. 1066: Nivell d'argiles que apareix per sota la UE 1065. Aquest estrat d'argiles d'un marró clar era estèril en quant a material, però curiosament, s'hi va recuperar un crani humà. No hi havia cap més os, però el crani va aparèixer enter, i és en realitat l'únic crani que es va poder recuperar en bon estat. Tots els demás- apareguts als diversos enterraments- apareixien trencats i inclús incomplets.

U.E. 1067: Presència de calç grisosa apareguda sota l'estrat UE 1066

U.E. 1068: Estrat aparegut sota la UE 1023, a la banda oest de l'escalinata. Composit per sorres marrons, quasi negres. Abundància d'ossos humans. A la part baixa d'aquest nivell varen aparèixer dos enterraments molt malmesos (UE 1075).

U.E. 1069: Al baixar l'estrat UE 1068 es va observar que es tractava del farciment d'una tomba d'obra. Aquesta és la més rustega, o la de menys qualitat, de les tres tombes d'aquest tipus localitzades. La capçalera nord està feta aprofitant la banquetta de fonamentació del mur del temple. La paret est és feta amb una paret de pedra arrebossada amb calç que s'apoya a l'escalinata, mentre que les bandes sud i oest són dues parets de pedra arrebossada. L'alçada a que apareix la part superior de la paret oest- que és la que ens dona l'alçada de la tomba al ser l'única paret exenta- és d'uns 40 cms. per sota del replà de l'escala (UE 1011). La fondària a

que arriben tant aquesta paret com l'est és de 90 cms. per sota del nivell superior però no s'observa cap sol, sino que al seu interior continua el farciment UE 1068.

La tomba te 70 cms. d'amplada i 2'10 m. de llargada. Es especialment important l'alçada a que apareix la tomba, a una cota molt mes alta que les lloses i la tomba aparegudes emmig de la plaça i que formarien part del passadis est del claustre. El nivell del deambulatori del claustre, per la banda nord, devia ser mes alta que la resta del claustre.

U.E. 1070: Estrat de sorres aparegut davant de l'escalinata per la banda sud. Presencia d'un enterrament simple en fosa. Els ossos, com sempre, es trobaven en molt mal estat. La cota a que aquest apareguè és pràcticament la mateixa a que va apareixer el mort de fosa del interior de la plaça (UE 1063).

U.E. 1071: Tomba de lloses apareguda molt aprop de la tomba d'obra (UE 1058) per la seva banda oest. La tomba, de la que varem poder descobrir la meitat, estava coberta per lloses de pedres irregulars, si be mes o menys planeres.

Pel seu interior, la tomba és del tipus antropomorfe, amb pedres marcant un espai quadrat on es situaria el cap. No es va poder observar tota la tomba al posar-se per sota del perfil de la cata. De tota manera la part descoberta corresponia al cap, donant una orientació nord-sud a la tomba.

U.E. 1072: Farciment de terra de la UE 1071. Es tracta de sorres força soltes. La tomba estava buida, sense cap resta d'os. El fons de la tomba era fet amb pedres i petits rierencs.

U.E. 1073: Tomba de lloses orientada nord- sud que apareix pràcticament immediatament al nord de la tomba UE 1071. La tomba passava per sota de les dues filades de lloses conservades (UE 1060) reapareixent a l'altra banda. La tomba està a 50 cms. per sota del nivell d'aquest enllosat. La llargada de la tomba és de 2 m., amb una amplada màxima - per la part interior- de 50 cms. La forma també és antropomòrfica, però sense remarcar la zona del cap com passa amb l'altra. Les lloses que cobrien la part corresponent al cap eren més polides i ben esquadrades, tractant- se, segurament, de peces reaprofitades, ja que les de la zona dels peus són del mateix tipus irregular que les de la tomba UE 1071. Les parets són del mateix tipus a les dues tombes, també, fetes de grans rierencs posats drets.

U.E. 1074: Farciment de la tomba UE 1073. El farciment estava compost per terra del mateix tipus que a l'altra tomba de lloses, amb la diferència que aquesta tomba, si tenia un enterrament. De tota manera els ossos es trobaven en tal estat de degradació que pràcticament sols n'era observable la seva impromta- d'un ocre clar- emmig de la terra. L'orientació del mort era nord- sud.

U.E. 1075: Es tracta de restes de dos enterraments apareguts a la tomba d'obra (UE 1069). Es troben orientats nord- sud.

El superior presenta tots els ossos corresponents de cintura per avall, però es incomplet a la meitat superior. Es conservava part de la columna vertebral i part dels braços, a més d'algunes costelles. Però de pit cap amunt havien desaparegut la majoria dels ossos, sense que en restès cap del

crani, per exemple.

Immediatament per sota d'aquest, apareixeren restes d'un altra enterrament. De tota manera l'existència d'aquest enterrament sols la podem suposar gracies a les restes de dues cames que apareixeren sota les cames de l'enterrament anterior. Si be les cames presentaven tots els ossos de femur per avall- aquests inclosos- en canvi apenes quedava cap mes os. Segurament aquest segon mort (però primer cronològicament) veuria els seus ossos arraconats per col·locar- hi el segon enterrament. Amb aquest mes complet hi varem trobar associades, restes de fusta i de claus, que indueixen a pensar que es tractaria d'un enterrament amb caixa de fusta, com passava amb l'enterrament recuperat davant la porta sud de l'edifici de culte de Sant Pere (UE 1054). Els dos enterraments d'aquesta tomba estaven orientats nord- sud.

U.E. 1076: Base de pedres apareguda apoiada a l'angle sud- oest del transepte. Sobre ell una paret , de 25 cms. d'amplada, s'orienta en diagonal nord- oest/sud- est.

U.E. 1077: Petita tomba de lloses situada a la part sud del ossari . Es tracta d'una tomba infantil. Per manca de temps no es va poder buidar però per un espai existent entre dues lloses, es veien els ossos del difunt.

U.E. 1078: Paret orientada est- oest que apareix adossada a la part superior de l'estructura UE 1061. La paret va apareixer just al perfil de la cata. Conservada en una llargada de 1'65 m. i en una alçada lleugerament superior al mig metre te una amplada de 10 cms. Es tracta de la paret delimitadora d'una cambra de la casa moderna i està feta de rajol i enguixada. El final de la paret no està trencat sino

que correspon al envà d'una porta.

U.E. 1079: Banqueta de grans rierencs coberts amb un estucat. Amb 40 cms. d'amplada es trobava adosada a la paret UE 1078.

U.E. 1080: Paret que tancava la cambra de la casa moderna per la banda sud. De 30 cms. d'amplada està construïda amb pedra unida amb argamassa i és molt semblant al mur superior de la UE 1061.

U.E. 1081: Nivell d'enderroc que ocupa tota la zona de l'habitació delimitada per les parets UE 1061, 1078 i 1080. És el nivell corresponent a la UE 1019, però en aquest cas és clarament l'enderroc de la casa. Abundància de rajols, teules i estucs decoratius del sostre i les parets. L'enderroc estava molt més solt que a les altres zones. En aquest estrat es va recuperar un gran capitell de pedra sorrenca, que analitzarem a l'apartat dedicat a les conclusions.

U.E.1082: Tomba de lloses que va apareixer sota el massís de l'escalinata d'accès al claustre. Les lloses eren del mateix tipus que les de les tombes antropomorfes recuperades al pati. No es va poder excavar degut a la seva situació i per la manca de temps.

Paral·lelament es varen obrir altres cates més reduïdes a altres punts de la plaça per comprovar la continuïtat d'algunes estructures o, en el seu cas, l'aparició de noves. Els resultats en aquestes cates varen ser força decebedors. Per una banda les estructures corresponents al claustre apareixien a una cota molt baixa, a la que, per raons de temps, no podiem arribar, i de les estructures posteriors que

apareixien a cotes superiors , no en varen apareixer, pràcticament.

CATA 2000: Ens varem trobar que no es podia ampliar la cata 1000 cap al oest, a l'alçada de les estructures UE 1032 i 1045, degut a la presència d'un arbre. Es va obrir una cata de 2X2 m. a l'altra banda de l'arbre en un intent de veure si apareixien estructures relacionables amb aquestes. Els resultats, però, varen ser totalment negatius.

U.E. 2001: Superficial general de la plaça. Té una profunditat que varia entre 20 i 25 cms.. Comosat per sorres soltes amb presència de petites pedres.

U.E. 2002: Possible paviment de calç, però molt malmès i de mala qualitat. Segurament relacionable amb el moment de funcionament del porxo.

U.E. 2003: Nivell de runa de gran potencia que a la cata 1000 identifiquem amb el nº de UE 1019. Es un nivell general que apareix a tota la plaça.

U.E. 2004: A 1'20 m. de profunditat va apareixer un estrat de sorres argiloses. Es va baixar durant uns 40 cms. i davant l'absència de resultats- tant en estructures com materials- es va abandonar la cata.

CATA 3000: Aquesta cata es va obrir a la banda sud de la plaça, amb unes mesures de 2X2 m. L'aparició d'un paviment de calç (UE 3004) va fer que optessim per eixamplar la cata cap al interior de la plaça(nord) amb un braç de 2 m. de llargaria per 1 m. d'amplada.

U.E. 3001: Superficial general de la plaça que aquí arriba als 10- 15 cms. de profunditat.

U.E. 3002: Estrat d'enderroc que apareix a tota la plaça.

U.E. 3003: Mur de dues filades de pedres que aflora a la superfície. Es pot observar a simple vista a tot el llarg de la banda sud de la plaça, a dos metres de distància de la façana de la casa que tanca la plaça per aquesta banda. Es tracta del mur de tanca que marcava el límit de la propietat de la casa anteriorment a la municipalització de la plaça.

U.E. 3004: Paviment de calç que apareix a un metre de profunditat. Aquest paviment apareix trencat a uns 2'5 m. de la façana de la casa i s'esten cap al interior de la plaça. Apareix a la mateixa cota que les restes de paviment de calç UE 1044, el que fa pensar que podria tractar-se del mateix. El gruix d'aquest paviment és de 10 cms.

CATA 4000: Aquesta cata es va obrir a la banda oest de la plaça, just a tocar la façana de l'edifici que tanca la plaça per aquesta banda.

U.E. 4001: Superficial general de la plaça.

U.E. 4002: Nivell amb abundant presència de runa que apareix també a tota la plaça.

U.E. 4003: Petit mur de pedres visible a simple vista, ja que aflora a la superfície. Aquesta paret corre en direcció nord-sud, paral·lela a la façana de la casa que tanca la plaça per la banda oest. Es tracta del fonament del muret que tancava el passadís del porxo modern que corria per la banda oest de la plaça.

En superfície són observables a alguns punts d'aquesta banda oest de la plaça restes de l'enrajolat del porxo, del mateix tipus de l'enrajolat aparegut a la banda nord de la mateixa.

Aquesta cata es va baixar durant 1'20 m. aproximadament

però sense poder acabar de buidar l'estrat UE 4002.

ZONA 2. CATA 20000:

La segona zona que va ser fruit del nostre estudi era la situada a la part nord del absis, entre aquest i el mur del transepte. La zona havia estat ocupada fins als anys seixanta per una casa que s'apoiava contra l'església. Els anys seixanta es va enderrocar la casa i es va rebaixar gran part de la zona fent-hi un carrer. A aquesta area s'hi podien observar tota una serie d'estructures que havien romangut tapades per la casa. Aquestes estructures, encara avui dia visibles, queden trencades per la banda nord-est pel rebaix fet per traçar-hi el carrer, i per la banda est. A aquesta part segurament degut a l'edificació de la casa.

El nostre objectiu consistia en intentar donar una interpretació a aquestes estructures. Per això es volia obrir una cata de sondeig estratigràfic i netejar tota la zona. En realitat, a l'hora de la veritat la feina es va haver de reduir a una neteja intensiva de l'area. La cata que es va obrir va mostrar que a molt poca fondaria (entre 20 i 25 cms.) apareixia la roca mare. A mes, quan els anys seixanta es va enderrocar la casa, es va realitzar una excavació particular que va barrejar tota la possible estratigrafia existent. Una curiosa prova d'aquest fet va ser la troballa, sobre la roca mare, d'un bolígraf BIC.

Es per aquesta raó també que la majoria de les unitats estratigràfiques no es corresponen a nivells de terres sino a estructures. Els estrats de terres es redueixen en realitat a un; el superficial.

U.E. 20001: Superficial general de la zona. L'area està essent aprofitada com a jardí públic amb presència d'alguns arbres. El superficial està compost de terres sense apenes presència de cap pedra.

U.E. 20002: Gran estructura en forma de L, amb la banda curta en direcció nord- est/ sud- oest i la llarga nord- oest/ sud- est. Els murs tenen una amplada de 55 cms i estan construïts de pedra unida amb morter.

De la paret curta s'en conserven 3'5 m. de llargada mentre que la llarga s'estèn durant 7 m. A partir d'aquest punt apareix una porta, de la que sols n'és visible el llindar, a nivell de la fonamentació d'aquesta estructura (UE 20003). La porta tenia una llargada de 2'30 m. A l'altra banda, però, no reapareix el mur, restant- ne sols la fonamentació.

U.E. 20003: Fonamentació de l'estructura anterior. La fonamentació, que forma una banqueteta, al ser 15 cms. mes ampla que l'estructura anterior, està conservada en mes espai, formant dos angles que donen a l'estructura una forma lleugerament trapezoidal. A 1'80 m. del final de les restes de la porta, la fonamentació gira en direcció nord, sense que aquest segon braç sigui paral·lel al anteriorment descrit i que conservava part del mur. Aquesta fonamentació s'eixampla a la part propera a l'angle, fins apoiar- se al mur del campanar de l'església. La fonamentació està construïda a base de

pedres unides amb calç.

L'estructura formada per les UE 20002 i 20003 marca un espai mes o menys quadrangular per la seva banda interna, mentre que entre el mur mes llarg i l'edifici de culte resta un espai triangular, tancat per la banda nord-oest.

U.E. 20004: Restes d'un paviment, molt compacte són observables apoiades als murs de l'estructura UE 20002 per la banda interna de la mateixa. El paviment presentava una gruixudaria de 10 cms.

U.E. 20005: Amb aquest número de unitat estratigràfica identifiquem a la roca mare que a aquesta zona apareixia a molt poca profunditat. L'estructura 20003 s'apoya directament sobre aquesta roca, i és de suposar que també ho fa l'església. Això no passa a la zona 1, on no varem trobar restes de la roca mare fins a quasi 2 m. de profunditat (i aquesta podria ser una de les raons de que el claustre fos tant baix.).

U.E. 20006: Aquesta estructura pertanyent a un segon moment s'adosa a la UE 20002, per la banda externa de la paret llarga. Aquesta estructura, te una amplada màxima de 1'25 m. i una llargada màxima de 7 m. A la part mes propera a l'absis, aquesta paret de pedra unida amb calç es retalla adaptant-se a la curvatura. Això pot ser degut, però, a una claveguera moderna (UE 20015) que passava arran del absis i que potser va trencar aquesta estructura. Per la banda oest el mur apareix rebaixat desapareixent finalment, sense que sigui molt clar si acabava o fou trencat per edificacions posteriors.

Aquesta estructura marca un espai obert triangular, encara mes petit que el que hi quedava anteriorment.

U.E. 20007: Paviment de petites lloses irregulars que apareix apoiat a l'església i la UE 20006. Apareix de forma irregular. Les lloses són força variades en tamany i es troben encastades a la terra sense cap tipus d'argamassa entre elles.

U.E. 20008: Estructura que circula en diagonal entre el mur UE 20006 i l'angle que formen l'absis i el transepte. Es tracta d'un petit mur que dividia els dos paviments (UE 20007 i 20009).

U.E. 20009: Paviment de rierencs petits i allargats formant una mena de fals spicatum. Aquest paviment, que presenta una lleugera inclinació, servia per reconduir les aigües que s'acumulaven a aquest espai, a través de la canalització UE 20010.

U.E. 20010: Sistema de desaigüe que circula al costat del absis i després ressegueix la banda est de l'estructura UE 20002. A la part propera a l'absis devia estar coberta per la UE 20006, ja que aquesta encara conserva una certa forma de volta.

U.E. 20011: Mur paral·lel al braç est de l'estructura 20002 que marca el límit i punt de gir de la canalització.

Amb una amplada d'entre 50 i 55 cms. s'apoya a l'absis i al mur transversal UE 20012. Aquest com els dos murs 20012 i 20013 devien anar lligats amb estructures que es trobarien al est del absis i que no es conserven.

U.E. 20012: Estructura que, apoiada al braç est del mur UE 20002, corre transversal a aquest. Amb una amplada d'entre 70 i 75 cms. es perllonga durant 2'20 m. on queda trencat. Aquesta paret talla el canal de desaigüe, que un cop l'ha superada, s'eixampla.

U.E. 20013: Mur que, apoiat al mur transversal, s'estén cap al nord-est, paral·lel al braç est de l'estructura UE 20002. Amb una amplada de 50 cms. es perllonga durant poc mes de 1'5 m., punt on es trenca pel rebaix del terreny fet per construir-hi el carrer.

U.E. 20014: A la part est de la zona varen apareixer algunes estructures que perteneixien a la casa moderna. Al costat d'un paviment de porlen que formava part d'un petit pati, hi havia una petita estructura de rajols en forma quasi-triangular. Per construir aquestes estructures es va trencar el paviment UE 20007.

U.E. 20015: Pràcticament per la mateixa zona on circulava el desaigüe del pati s'hi va fabricar una nova canalització que anava associada a la casa moderna. Aquesta canalització de la que sols en quedaven alguns dels rajols del sol, circulava arran de l'absis, però no girava cap al nord, com la UE 20010, sino que, trencant el muret UE 20011, seguia el seu circuit arran de l'absis.

CONCLUSIONS

A l'hora de intentar extreure unes conclusions sobre els treballs realitzats a l'area dels claustres del monestir de sant Pere de Besalú ens enfrontem a diversos problemes. El primer d'ells és el de la datació de les estructures a través de l'estudi del material recuperat. Excepte en contades ocasions, corresponents a estrats molt concrets- com la claveguera i algun enterrament- el material recuperat no resulta útil per datar. La majoria del material correspon al gran nivell d'enderroc, general a tota la zona, i que correspon a l'ocupació de l'area per les tropes franceses a començaments del s. XIX.

Davant d'aquest problema l'única sol.lució per interpretar les troballes consistia en un estudi de les diverses estructures recuperades i les seves relacions. Això tampoc resulta fàcil ja que la manca de temps i la gran potencia del nivell d'enderroc sols ens permeteren descobrir, aproximadament, una quarta part de la zona que ocupava el

claustre i això fa de difícil interpretació algunes de les estructures.

La zona excavada abarca l'area de l'accès al claustre des de l'església i un angle del pati, lo que ens ha permès treure'n part de l'entrellat. Es poden identificar diverses fases constructives o d'ocupació, en les que es pot observar que la zona va tenir varis usos al llarg del temps.

La primera fase és la que podriem anomenar pre-claustreal o anterior a la construcció del claustre. En aquest primer moment l'us de la zona seria la mateixa del de la resta del prat de Sant Pere, és a dir, com a cementiri. Aquest cementiri anava lligat a la primera església del monestir que fou consagrada l'any 1.003, tot i que el monestir existia, com a mínim, des de l'any 977.

A aquesta primera església sembla correspondre el gran capitell de pedra sorrenca que varem recuperar en el transcurs de les excavacions i que fou dipositat al museu comarcal d'Olot. De 40 cms. d'alçada i 54 cms. d'amplada màxima, el capitell fou trobat entre les restes de la casa moderna que varem trobar, on devia trobar-se com a element decoratiu.

Les seves dimensions fan força difícil la seva pertaneixença al claustre propiament dit. A més, la segona església (conservada actualment) i que va lligada a la construcció del claustre és feta amb travertí, mentre que el capitell és de pedra sorrenca, material usat per erigir la primera església.

Són diversos els enterraments localitzats pertanyents a aquesta primera fase com a cementiri. Sota l'escalinata d'accès al claustre, i a un nivell inferior al de circulació

del claustre. es trobaren dues tombes de lloses, una d'elles pertanyent a un enterrament infantil, que no varen poder ser excavades tant per la seva situació com per la premura de temps.

Sota el nivell del enllosat del passadís est del claustre es varen localitzar tres nous enterraments i restes oseees pertanyents a d'altres inhumacions. Un dels enterraments era una inhumació simple en fosa amb el cos orientat oest-est. Els altres dos enterraments consistien en dues tombes de lloses de forma antropomorfe. La seva orientació era nord- sud i una d'elles passava per sota de les restes conservades del enllosat del claustre.

De les dues tombes, una era buida mentre que l'altra conservava la inhumació, però en un estat tant degradat de conservació que pràcticament sols era observable la imprompta dels ossos.

També d'aquesta primera fase, i intimament lligat al primer edifici eclesial de Sant Pere, és l'ossari. De petites dimensions, hi són observables quatre ninxos. L'ossari queda en part tallat al construir-se l'església del s. XII pels fonaments del transepte d'aquest segon edifici.

De tota manera l'ossari, segurament readaptant- ne el sostre després de tallar- ne una part la nova construcció, va seguir en us, pel que sembla durant força temps.

Al fons del ossari es va trobar una capa de guix on s'havia col.locat un enterrament.

Una prova de que l'ossari va seguir en us amb la construcció de la nova església i del claustre, es troba en el fet que al construir l'esgraonada que comunicava edifici i

pati es fa apoiant-la al ossari. sense cap intenció de malmetre'l.

El segle XII s'edifica la nova esglesia i amb ella es construeix el claustre. Es a aquesta segona fase que pertanyen la majoria de les estructures que varem poder descobrir. En definitiva varem localitzar tres tombes fetes d'obra, l'esgraonada d'accès al claustre, part dels fonaments dels murs centrals per la banda est i nord, i part dels fonaments del mur perimetral per la banda est.

La construcció del claustre no es fa paral·lela als murs de l'esglesia, sino que forma un angle lleugerament obert respecte a aquesta.

L'element mes important i esclaridor per entendre el funcionament del claustre és sens dubte la zona de l'esgraonada amb les dues tombes que hi anaven associades. Els esgraons formaven un angle descendent per les bandes sud i oest. Per la banda est l'estructura s'apoiava al ossari.

Mancaven els dos esgraons superiors que havien estat substituïts per una esgraonada moderna. Tot i això els esgraons de pedra d'aquesta nova escala eren reaprofitats i podrien haver format part de l'esgraonada original. Tot seguit hi havia un replà que era en realitat una tomba d'obra destinada a algun membre important de la comunitat. Aquesta tomba aniria coberta per una làpida, que no varem trobar, formant aquesta mena de replà, a partir del qual l'esgraonada baixa en les dues direccions ja esmentades. En direcció sud el nombre d'esgraons sembla ser de quatre, mentre que per la banda oest sols eren dos els esgraons existents. Per aquesta banda oest ens trobem amb una nova tomba d'obra, d'una factura

força més rustega que l'anterior i amb una orientació nord-sud.

Les dues bandes de l'esgraonada es trobaven dividides per un petit mur que es perllongava fins l'angle interior del pati, on s'unia als dos murs que delimitaven el mateix pel nord i per l'est. L'existència d'aquest mur és lògica i necessària, ja que el claustre es desenvolupava a dues alçades diferents. La tomba de la banda oest de l'esgraonada es troba situada a un nivell superior al del sol del passadís est.

Centrant-nos en l'anàlisi de les tombes, la més ben treballada era la que es situava al replà, just davant de la porta de la paret sud de l'església. Per tres de les quatre bandes les parets de pedra es troben inserides dins el massís de l'esgraonada. Per la quarta banda, la nord, la paret de la tomba estava feta amb tres filades de blocs de travertí ben treballats i esquadrats. Entre aquesta tomba i l'església quedava un espai bessó que anava farcit de terra fins al nivell dels dos esgraons que manquen actualment.

Dins la tomba es va trobar el més interessant dels enterraments recuperats. Es tracta de l'enterrament d'una personalitat important, com ho sembla demostrar l'eixovar que l'acompanyava. L'enterrament es trobava orientat est-oest. L'eixovar estava compost per dos llacrimaris de vidre (un d'ells situat sota el cap del difunt), una fina cadena de bronze enrotllada al seu braç esquerra, cinc monedes de bronze i algunes agulles de bronze que devien servir per aguantar alguna peça de roba que duia el difunt. El mort fou enterrat dins un taut de fusta com ho testimonien les restes de claus i fusta que varem recuperar.

Aquest difunt, però, no és l'individu pel que va ser construït inicialment la tomba, sino un reaprofitament posterior de la mateixa. Totes les monedes de bronze recuperades a la tomba són del s. XVII i és en aquest segle que cal situar l'enterrament. De les cinc monedes se n'han pogut identificar quatre. Dues són sisens pertanyents a encunyacions de Lluís XIV, una altra és un diner de Felip III de Catalunya i IV d'Espanya i l'altra és una moneda encunyada a Olot.

L'altra tomba propera a l'escalinata és de construcció més rustega i força més simple. La banda est es fa aprofitant el massís de terra de l'esgraonada. Pel costat nord aprofita la banquetta de fonamentació de l'església. Les parets sud i oest si són fetes amb pedra però sense ser tant ben polides com les de la tomba anterior. Per altra banda aquesta tomba no tenia cap sol de pedra o gravilla sino que s'havien alçat els murets que la delimitaven, directament sobre el sol de terra. En aquesta tomba es varen trobar restes de dos enterraments sobreposats. Els dos eren força incomplets. El superior, orientat nord-sud, era força complet de pit cap avall, però li mancava tota la part superior a les clavícules. Immediatament sota aquest es trobaven les restes d'un altra enterrament del que sols en restaven les cames i que devia tenir la mateixa orientació que l'acabat de descriure. Associades a aquests enterraments es varen recuperar restes de claus i fusta, mostrant que, almenys un dels dos enterraments, o potser ambdós, va ser realitzat en caixa de fusta. Un cop més és probable que cap dels dos enterraments sigui el primer que va ocupar la tomba, ja que totes les tombes del claustre

sembla que varen ser reaprofitades.

A la zona del passadís est del claustre varem trobar la tercera tomba d'obra de les recuperades. De característiques semblants a les anteriors. Té el sol fet amb morter i gravilla. Tal i com succeïa amb la primera de les tres tombes descrites. El seu nivell superior es troba uns vint centímetres, aproximadament, per sota del nivell superior de l'enllosat del claustre, en la seva part conservada. Aquesta diferència d'alçada és la que correspondria al gruix de la llosa que, a forma de làpida, cobriria la tomba.

En aquesta tomba no es va trobar cap enterrament, ja que havia estat reaprofitada com a ossera i estava totalment farcida d'ossos humans. És aquesta una constant a totes les tombes. Dins els farciments de terra, tant de les tombes com del ossari o, inclús, de l'espai existent entre la tomba de davant de la porta i la fonamentació de la façana sud de l'església, es troben grans quantitats d'ossos. En alguns casos, com el de la tomba del passadís del claustre o, inclús, el de la tomba de la banda oest de l'escala i, obviament l'ossari, sembla tractar-se de reaprofitaments posteriors com a ossera, degut a la gran quantitat d'ossos trobats. En els demés casos sembla que els ossos es trobaven ja entre la terra usada per fer el farciment. No cal oblidar que tota l'àrea del prat de Sant Pere va ser cementiri durant vuit segles.

El tipus de claustre que ens defineixen les estructures trobades és força atípic. La seva forma no resulta massa regular ja que forma un angle obert respecte a l'església. Aquest tipus de claustres, però, no són inhabituals a

Catalunya i en tenim exemples a Santa Maria de Ripoll, Lluçà, Peralada o al mateix claustre de la catedral de Girona.

L'amplada dels diversos braços del passadís tampoc és la mateixa. El passadís nord, que corre resseguint la façana sud de l'església té quatre metres d'amplada, mentre que l'est sols mesura tres metres i mig d'amplada. L'única part de l'enllosat que es va poder descobrir pertanyia al passadís est. Aquest sol estava fet amb lloses de pedra de trenta centímetres d'amplada i amb llargades diverses.

Adosada al mur est, per la part interior de la plaça, varem trobar una base de pedres unides amb morter, de forma rectangular. Tot i que la seva interpretació no és massa clara, podria tractar-se dels fonaments d'un contrafort en forma de pilar que sobresortiria cap a la part interior del pati del claustre. Seguint aquest mur est, i pràcticament al final de la cata, apareixen restes del que podria ser la fonamentació d'un segon contrafort, si bé en un estat molt degradat degut a construccions posteriors que s'apoiaven sobre ell.

Aquests dos contraforts no segueixen una orientació perpendicular al mur est del claustre sino que són paral·lels al mur nord del mateix. Exemples d'aquest tipus de pilars que sobresurten cap al interior del pati els trobem al monestir de Vallbona de les Monges o a Sant Benet del Bages.

Sens dubte, però, l'element caracteritzador i mes original d'aquest claustre és la seva disposició en dos nivells. Com ja hem explicat, l'escala és l'element clau per descobrir aquest doble nivell. El mur que corre nord-sud partint del replà de l'esgraonada servia per separar i salvar

aquest desnivell. El passadís nord es trobava a un nivell mes alt. Tot i que no tenim mes que una quarta part del claustre la disposició sembla que seria la següent. El passadís nord, que corre est-oest, i que comunicava el claustre amb l'exterior del monestir a través del cementiri del prat de Sant Pere es trobava a un nivell mes alt que la resta del claustre, al que s'accediria per unes escales situades als dos extrems del passadís. També és possible que només es podés accedir a la resta del claustre a través de les escales de l'extrem est, el que donaria com a resultat un pati tancat per una de les bandes. Un tipus semblant de claustre a dos nivells el trobem al monestir del Sant Sepulcre de Palera, a Beuda. (Catalunya Romanica, vol. IV, La Garrotxa, Barna 1.990, pp. 231-238). En el cas de Beuda es tracta d'un projecte ambiciós que potser mai es va acabar.

Destacable també, resulta l'abundancia de tombes excavades en el sol del claustre, amb una especialment destacada al replà de l'esgraonada d'accès a l'església. Tot això sense oblidar el petit ossari.

En el que podríem considerar un tercer moment, el claustre pateix lleugeres reformes. Es construeix una claveguera o desaigüe, feta amb grans rierencs, que travessa el pati central de sud a nord i que segurament anava lligada a les dependències monacals existents a la banda sud del mateix.

La claveguera gira al passar al costat d'una estructura semicircular de pedres unides amb morter, a la que s'apoya. Aquesta estructura, la varem trobar trencada per culpa d'una tuberia que es va col·locar, travessant l'àrea d'est a oest.

l'any 1.991. Aquesta estructura, de poca alçada, podria ser part d'una petita font o bassal d'aigua col·locada a un angle del pati, i que aprofitaria el pas de la claveguera com a desaigüe.

La claveguera fou obliterateda durant el s. XVII, com ho demostra el material ceràmic- abundós- que s'hi va recuperar.

Amb l'ocupació, per part de les tropes de Napoleó, de la vila de Besalú, la documentació parla de la destrucció del monestir i del claustre. Tota l'area fou remodelada. L'església de Sant Pere fou usada com a polvorí, tal i com ho tornarà a ser durant la guerra civil de 1.936-1.939. L'area del monestir fou convertida en una caserna militar amb una bateria de canons situada sobre el riu. A aquest moment correspon la quarta fase de les estructures trobades. A aquest període semblen pertanyer el mur que corre nord- sud al costat del mur est del claustre. Aquest mur sembla que aprofita les bases de fonamentació dels pilars de contrafort com a fonamentació pròpia. En aquest mur s'observa l'inici de dos murs més estrets que giren cap a l'est i dels que sols s'en conserva l'arrencament.

També d'aquest moment són els dos murs en forma de L que es situen al interior de l'antic pati del claustre. Aquestes estructures trenquen l'antiga claveguera, ja fora de servei, i es superposen, en part, a l'estructura semicircular. Aquests murs corren perpendiculars o paral·lels al mur nord del claustre, el que fa pensar que aprofitessin aquest mur- més alt que els de la resta del claustre- almenys a nivell de fonamentació. De tota manera sembla que un dels murs que corre nord- sud trenca aquest mur que acabem d'esmentar.

La interpretació d'aquests murs resulta difícil degut a la parcialitat de les troballes. De tota manera es tracta d'estructures relacionades amb la caserna que l'exèrcit francès hi va establir a principis del segle passat.

Amb la desamortització, l'any 1.835, els terrenys que ocupava el monestir passen a mans de l'ajuntament de Besalú. El solar i els edificis travessen durant el segle XIX per diverses vicissituds. L'església fou usada fins l'any 1.868 per les monges del Sagrat Cor. Durant la guerra civil (1868-1874) fou usada pels voluntaris cipaios com a quarter, que foren expulsats per un destacament carlí que acabà enderrocant l'abadia. A principis del s. XX s'hi instal·la una nova comunitat de religiosos francesos que hi resten fins a la fi de la primera Guerra Mundial.

Es durant algun d'aquests moments que s'edifica una casa adossada al mur sud del transepte. Aquesta edificació aprofita els fonaments del mur perimetral est del antic claustre per construir la façana. Es va identificar l'envà d'una cambra que va apareixer just al perfil de la cata. Mes que d'una casa propiament dita, devia tractar-se d'una dependència.

Va ser dins el nivell d'enderroc d'aquesta casa que va apareixer el capitell de pedra sorrenca.

La darrera fase de la plaça la trobem en el porxo que a principis del s. XX es va construir, apoiat a la façana sud de l'església i a la part oest de la plaça. D'aquest porxo, visible a algunes fotografies de principis de segle, en varem trobar el sol fet amb rajoles rojes. El porxo devia resultar massa estret i posteriorment es va eixamplar amb un sol de ciment.

De totes aquestes fases, és indubtablement la corresponent al claustre la que més ens interessa. Ja hem intentat explicar com era el claustre en planta, però intentarem explicar ara com podia ser en alçat.

Entre el material recuperat es troben un tros de basa de columna i una peça corresponent a una arcada decorativa.

El tros de basa consta d'una part quadrangular i una part superior circular, amb l'arrencament de la columna. Per fer el pas de quadrat a cercle es situen en els angles un relleu en forma de fulla estilitzada per fer més armoniós el conjunt. Tenint en compte les dimensions d'aquesta basa i l'amplada dels fonaments dels murs del pati és lògic deduir que les arcades estaven sostingudes per columnes dobles.

El tros d'arcada decorativa presenta relleus en forma de cintes entrelaçades. L'única part de la peça no decorada correspon a la part de darrera, zona per la que devia estar en contacte amb l'arcada. El motiu decoratiu és el mateix que es troba a l'arquivolta més exterior de la finestra de la façana de ponent de l'església de Sant Pere.

La cobertura del claustre devia ser feta amb un teulat de fusta. La façana sud de l'església no presenta cap traça de que s'hi hagi apoiat cap volta. En canvi aquesta façana té una cornisa invertida situada a mitja alçada. Aquesta cornisa serviria perquè l'aigua de la pluja s'escolés per sobre del teulat de fusta, evitant que es filtrés per algun possible espai existent entre aquest i la paret.

Com a altres monestirs, el claustre era usat per enterrar membres de la comunitat religiosa o persones destacades de la vila. Algunes tombes d'abats són encara observables al

interior de l'església en forma de tombes excavades al sol del edifici i cobertes amb una làpida. De les tombes del claustre cap conservava la seva làpida, no podent-se saber a qui corresponien. De tota manera totes havien estat reaprofitades en diverses ocasions. No solsament el sol del claustre era usat com a lloc d'enterrament, com ho testimonien les làpides situades a la façana sud de l'església. Aquestes conserven les inscripcions, si bé en estat tal de degradació que resulten il·legibles.

Un darrer aspecte al que cal fer referència sobre aquesta zona és la de la denominació que la documentació i la tradició li otorguen. Aquesta plaça és coneguda com la "dels claustres". La documentació parla de claustres, en plural, i alguns autors parlen de tres claustres: un de romànic, un de gòtic i, inclús, un de neoclàssic. En el nostre estudi no hem trobat proves de la construcció de tres claustres diferents.

El que és més probable és l'existència de varies reformes amb el pas del temps. Aquestes reformes afectarien el seu alçat, variant el tipus d'arcades o afegint nous elements, com l'estructura semicircular que s'incorpora a l'angle nord-est del pati. La possibilitat de reformes en les arcades ve reforçada per l'existència en l'angle sud-oest del transepte d'una arrancada de volta de nervatures que travessaria en diagonal part del passadís est del claustre. El problema és que aquesta peça es troba inserida en una zona del transepte que ha estat restaurada recentment i és difícil saber si aquella era la seva situació original.

En tot cas, les possibles reformes no semblen afectar la planta del claustre que mantindria la seva forma i disposició

originals.

L'altra zona que fou motiu del nostre estudi es troba situada a l'altra banda de l'església, a l'àrea de davant de l'absis de l'església. La zona era força restringida al quedar tallada per un rebaix fet per construir-hi un carrer. Fins els anys seixanta la zona estava ocupada per una casa. Aquesta es trobava a un nivell superior a les estructures que nosaltres preteníem estudiar, però la seva construcció sens dubte les va afectar, com ho demostren una estructura de rajols i un sol de porlen que hi varem trobar.

La nostra intenció era netejar la zona i obrir una cata de sondeig. Aquesta no va donar cap resultat ja que a molt escassa profunditat apareixia la roca mare. Posteriorment l'antiga propietària de la casa ens va informar que ella mateixa havia fet una prospecció a la zona al enderrocar-se l'edifici. Aquest extrem ens va ser confirmat per la troballa d'un bolígraf marca Bic justament sobre la roca mare.

Les estructures aparegudes durant la neteja, gran part de les quals ja eren visibles abans de la mateixa, semblen pertanyer a dues fases diferents.

La primera fase està formada per la fonamentació i part del mur d'alguna mena de pati o edifici. La banda llarga de l'estructura es desenvolupa en direcció nord-oest sud-est, mentre que els dos extrems curts corren en direcció nord-est sud-oest. Aquestes dues bandes curtes queden trencades degut al rebaix fet per construir el carrer. Aquesta estructura formava part del mur perimetral d'un pati o, potser, d'un edifici. A l'extrem nord-oest del mur més conservat s'hi observa el llindar d'una porta. Entre aquest mur i l'església

queda un espai aproximadament triangular que devia ser a cel obert. La porta donaria accés a aquest petit espai.

En una segona fase s'incorporen nous elements. A l'espai triangular s'hi fan dos paviments de pedres, separats entre ells per un petit mur. Un dels paviments presenta una inclinació i connecta amb un conducte que ressegueix l'absis de l'església fins anar a parar a una claveguera que corre cap al nord-est. Aquesta claveguera devia tenir relació amb estructures que havien d'existir davant de l'absis i actualment no conservades. També d'aquest segon moment és un segon mur de contrafort que s'apoya a la banda llarga de l'estructura de la primera fase.

La raó de la construcció del contrafort no és clara però el sistema de desaigüe es devia fer per evitar que es quedés aigua estancada en l'espai triangular existent entre l'església i l'estructura motiu del nostre estudi.

Es possible que aquesta estructura delimités algun edifici del monestir o algun pati de connexió entre diverses edificacions. La presència de restes de paviment als murs de l'estructura sembla abonar la primera suposició, però sense poder passar d'aquí; de meres suposicions.

Tampoc és possible datar el moment en que es varen realitzar aquestes construccions, degut a que l'únic estrat recuperat era un superficial amb material corresponent a la casa que fins fa uns trenta anys hi existia.

Per finalitzar aquest informe cal senyalar que tot el material recuperat ha estat entregat al Servei d'Arqueologia de Girona, excepte el capitell de pedra sorrenca que es troba dipositat al Museu Comarcal d'Olot.

INVENTARI DE MATERIAL

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	TONS	SF	TOT
Ceràmica comuna Vidriada	3	1		2	6
Rajola decorada	1				1
Cer. comuna reduida		1			1
					8

TIPUS MATERREAL NO CERAMIC	Nº IND.
Tros de tuberia de plom	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada		1		6	7
Cantirs de ceràmica comuna vidriats	2				2
Cer. roja amb decoració groga	1		1		2
Cer. amnb engalba				4	4
Cer. comuna oxidada	1			7	8
					23

TIPUS MATERREAL NO CERAMIC	Nº IND.
Fragments de vidre	3
Botó metàl.lic	1
Moneda de bronze	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	7	1		14	22
Cer. esmaltada	1			2	3
Cer. decorada	2		2	1	5
Cer. vermella amb decoració groga	1		1		2
Cer. amb engalba	2			1	3
Rajola decorada	1				1
Cer. comuna oxidada	2		1	3	6
					42

TIPUS MATERREAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	1
Cullereta de gelat, de plàstic	1
Os d'animal	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	2			4	6
Cer. esmaltada				3	3
Cer. amb engalba			1		1
Cer. vermella amb decoració groga	1			1	2
Cer. comuna oxidada				7	7
					19

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	2

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer5. comuna vidriada				3	3
Cer. amb engalba	1			1	2
Cer. vermella amb decoració groga				2	2
Cer. comuna oxidada	2			3	5
					12

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	1	1			2
Cer. comuna oxidada				1	1

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	25	9	9	33	76
Cantirè de ceràmica comuna vidriada	18				18
Cer. blava	2			3	5
Cer. vermella amb decoració groga	3		7		10
Cer. groga amb decoració vermella	8		4	2	14
Cer. amb engalba	6		1	14	21
Rajola decorada				4	4
Cer. esmaltada blanca	4		4	2	10
Cer. esmaltada	3		3	3	9
Cer. comuna oxidada	1	2	13	6	22
Cer. comuna grisa	1		1	4	6
					195

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Fragments d'estuc decoratiu	7
Basa de columna de pedra	1
Fragment d'arcadade pedra decorada	1
Eslabó de cadena	1
Didal metàl·lic	1
Vidre	10
Soles de botes de cuir	2
Tros de plàstic d'un fusible	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	TONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	3	1		3	7
Cantirs de ceràmica comuna vidriada	2				2
Cer. amb engalba				3	3
Cer. blava	4			2	6
					18

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	2	1		9	12
Cantirs de ceràmica comuna vidriada	1				1
Cer. roja amb decoració groga	1				1
Cer. groga amb decoració roja	1				1
Cer. comuna oxidada			1	1	2
					17

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	16	22	5	17	60
Cantirs de ceràmica comuna vidriada	15				15
Cer. decorada	8			3	11
Cer. groga amb decoració vermella	13		4	5	22
Cer. amb engalba	3			3	6
Cer. esmaltada blanca				2	2
Pisa				2	2
Rajoles amb decoració				1	1
Cer. comuna oxidada		2	6	3	11
Cer. comuna reduïda	1	3	1	4	9
					139

TIPUS MATERREAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	1
Escoria de ferro	

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Moneda de bronze	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	2			11	13
Cer. groga amb decoració vermella	1				1
Cer. comuna oxidada		1			1
					15

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	TONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada		2			2
Cer. amb decoració				1	1
Cer. groga amb decpració roja			1		1
Cer. comuna oxidada			1		1
					5

TIPUS MATERREAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	3
Botó	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	3	3		3	9
Cer. groga amb decoració roja	2		1	3	6
Cer. comuna oxidada	1	1		1	3
					18

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	2		1	1	4
Cer. blava	2				2
Cer. decorada	1			3	4
Cer. esmaltada	1				1
					11

TIPUS MATERREAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	1
Botó	1
Dau	-

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	2			2	4
Cer. blava esmaltada				1	1
Cer. decorada	1			2	3
Cer. groga amb decoració roja	1				1
Cer. blanca esmaltada			1		1
Cer. comuna oxidada		1			1
Cer. comuna oxidada		1			1
					12

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Moneda de bronze	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	TONS	SF	TOT
Ceràmica vidriada	18	1	5	9	33
Ceràmica blava	16			1	17
Cer. blava de importació				1	1
Cer. blava amb decoració groga	4		1	2	7
Cer. amb reflexes metàl.lics				1	1
Cer. roja amb decoració groga	6		2	1	9
Cer groga amb decoració roja				3	3
Cer. amb engalba blanca	3			1	4
Cer. amb engalba	2			1	3
Cer. vidriada amb decoració	3			1	4
Cer. comuna oxidada	3	2	1	11	17
Cer. comuna reduïda	1		1	6	8
					107

TIPUS MATERREAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	30
Claus	1
Anella rectangular	1
GANIVET DE TAULA	1
Esboria de ferro	
Botó	

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	1			4	5
Cer. blava	1			7	8
Cer. amb reflexes metàl.lics				2	2
Cer. amb engalba				4	4
Cer. esmaltada blanca				2	2
Cantir de ceràmica comuna oxidada	1				1
Cer. comuna oxidada	1				1
					23

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Botó	1
Fragment de penjoll metàl.lic	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Ceràmica vidriada	4			20	24
Cer. groga amb decoració roja	5			2	7
Cer. roja amb decoració groga				3	3
Ceràmica esmaltada	1			2	3
Cer. blava	2			4	6
Cer. amb reflexes metàl·lics				1	1
Cer. comuna oxidada				26	26
Cer. comuna reduïda				2	2
					73

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Llacrimaris de vidre	2
Fragments d'una cadena fina de bronze	
Monedes de bronze	5
Agulles de metall	
Restes de claus ifusta	
Ossos corresponents a un enterrament	

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	17

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada				1	1
Cer. blava			1	1	1
Cer. blava de importació				1	1
Cer. amb engalba				1	1
Cer. comuna reduida	1			1	2
					6

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. amb reflexes metàl·lics				1	1
Cer. blava de importació				1	1
					2

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Ossos humans d'un individu Claus i restes de fusta associades Escoria de ferro Monedes de bronze	2

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT

TIPUS MATERREAL NO CERAMIC	Nº IND.
Claus i restes de fusta associades Escoria de ferro Ossos d'un individu formant enterrament Anella de bronze	11

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Capitell de pedra sorrenca	1

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	FONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada			1	1	2
Cantirs de ceràmica comuna vidriada	2				2

TIPUS MATERREAL NO CERAMIC	Nº IND.
Vidre	3

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	TONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	7	4		6	17
Cantirs de cerlàmica comuna vidriada	3				3
Cer. blava				2	2
Cer. troja amb decoració groga	1		3		4
Cer. amb engalba	3		1	1	5
Cer. comuna oxidada			2	1	3
Cer. comuna reduida				1	1
					35

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.
Ossos	

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	TONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada	2	2	2	1	7
Cantirs de ceràmica comuna vidriada	1				1
Cer. blava				1	1
Cer. decorada				2	2
Cer. roja amb decoració groga	3				3
					14

TIPUS MATERIAL NO CERAMIC	Nº IND.

TIPUS CERAMICA	VOR	NAN	TONS	SF	TOT
Cer. comuna vidriada				2	2
Cer. roja amb decoració groga			1		1
Cer. amb engalba				1	1
Rajola amb decoració					18
					22

TIPUS MATERREAL NO CERAMIC	Nº IND.
Metall	

FOTOGRAFIES
IL . L USTRACIONS

FOTOGRAFIES

- 1.- Vista de l'esgraonada d'accés al claustre.
- 2.- Conexió de l'esgraonada amb l'angle N-E del claustre.
- 3.- Estructura circular i murs del S. XIX.
- 4.- Angle N-E del claustre.
- 5.- Mur Nord del claustre.
- 6.- Mur Est del claustre, clavaguera i estructures del S. XIX.
- 7-8-9.- Diversos moments de l'excavació de l'ossari: reompliment, inhumació i sòl.
- 10-11-12.- Ninxos de l'ossari.
- 13.- Tomba i inhumació centrals de l'esgraonada.
- 14.- Detall de l'inhumació anterior.
- 15-16.- Tomba i inhumació de l'ambulacre nord.
- 17.- Inhumació sota l'ambulacre est.
- 18.- Vista de l'ambulacre est.
- 19-20.- Tomba d'obra i tombes antropomorfes a l'ambulacre est.

- 21-22.- Vistes generals de la Zona B.
- 23.- Paviment de la segona fase d'aquesta zona.
- 24-25-26.- Entrada i estructures de la clavaguera de la segona fase.

IL·LUSTRACIONS

- 27.- Planta general de la Zona A.
- 28.- 1ª Fase claustral.
- 29.- 2ª Fase claustral.
- 30.- Fase de les intervencions del S. XIX.
- 31.- Planta i alçats de l'ossari.-
- 32.- Inhumació de l'ossari.
- 33.- Tomba central de l'esgraonada.
- 34.- Inhumació de l'ambulacre est.
- 35.- Tomba de l'ambulacre nord.
- 36.- Planta general de la Zona B.
- 37.- 1ª Fase de la Zona B.

Selecció de la ceràmica recuperada a la clavaguera U.E. 1051

- 38.- Ceràmica blava, amb decoració groga i verda, de garlanda estreta.
- 39.- Plat de ceràmica blava amb decoració de roda de carreta i volutes contraposades.
- 40.- Ceràmica blava de la ditada.
- 41.- Vora de plat de ceràmica blava amb decoració vegetal i bandes.
- 42.- Ceràmica blava amb decoració romboidal verda i groga contraposada.
- 43.- Ceràmica blava amb decoració de garlanda estreta.
- 44.- Fons de plat de ceràmica blava amb decoració radial.
- 45.- Ceràmica blava amb decoració de volutes.
- 46.- Fragment de vora de ceràmica de reflexes metàl·lics.

-1-

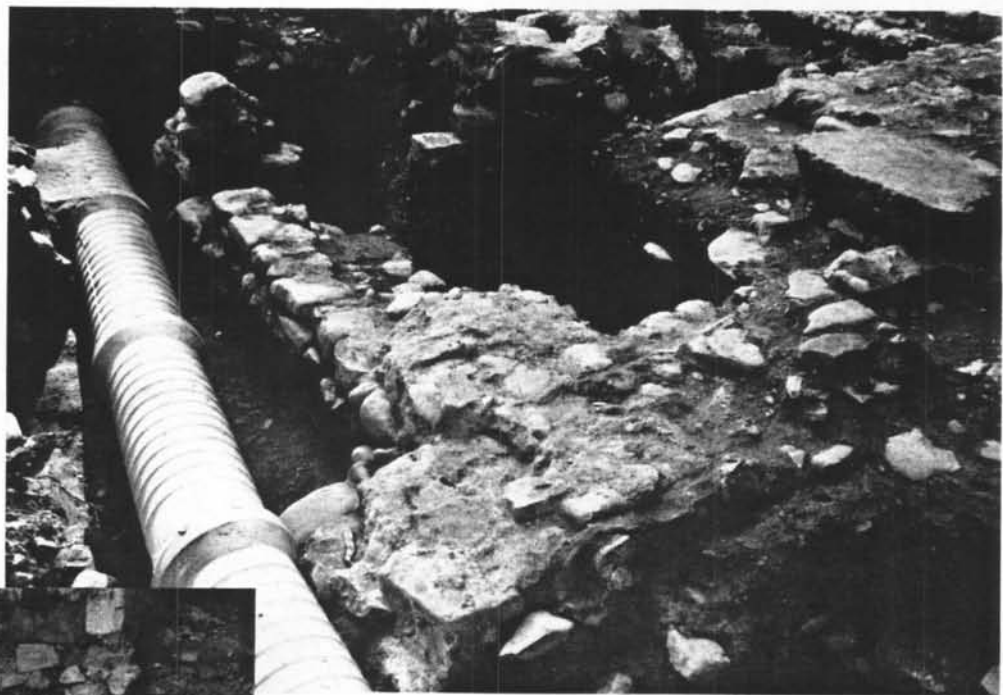
-2-

-3-

-4-

-5-

-6-

-7-

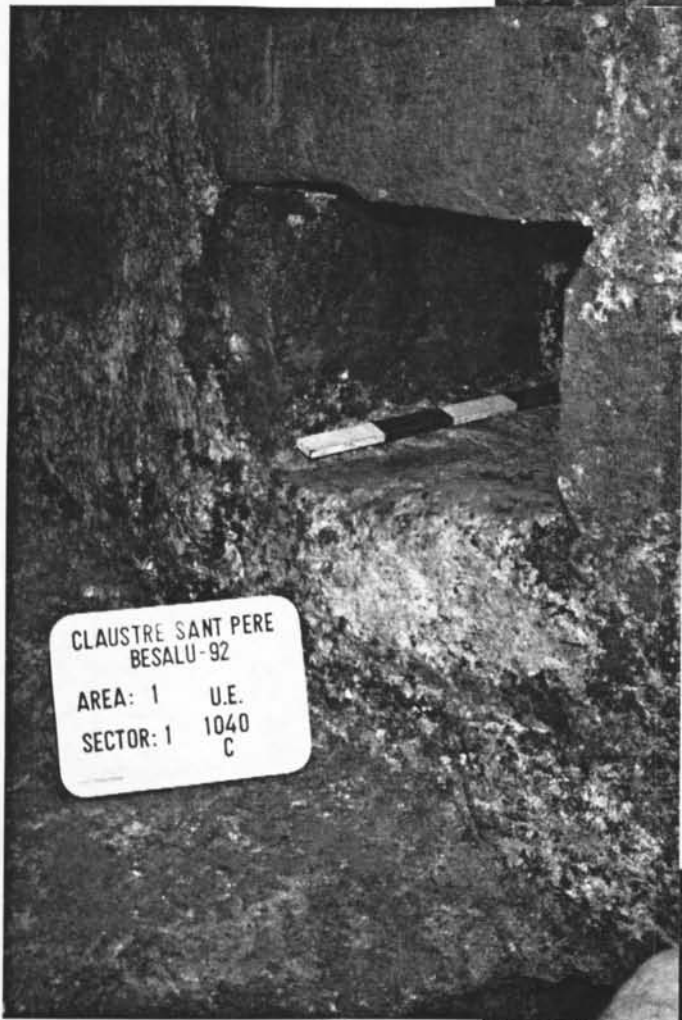

-8-

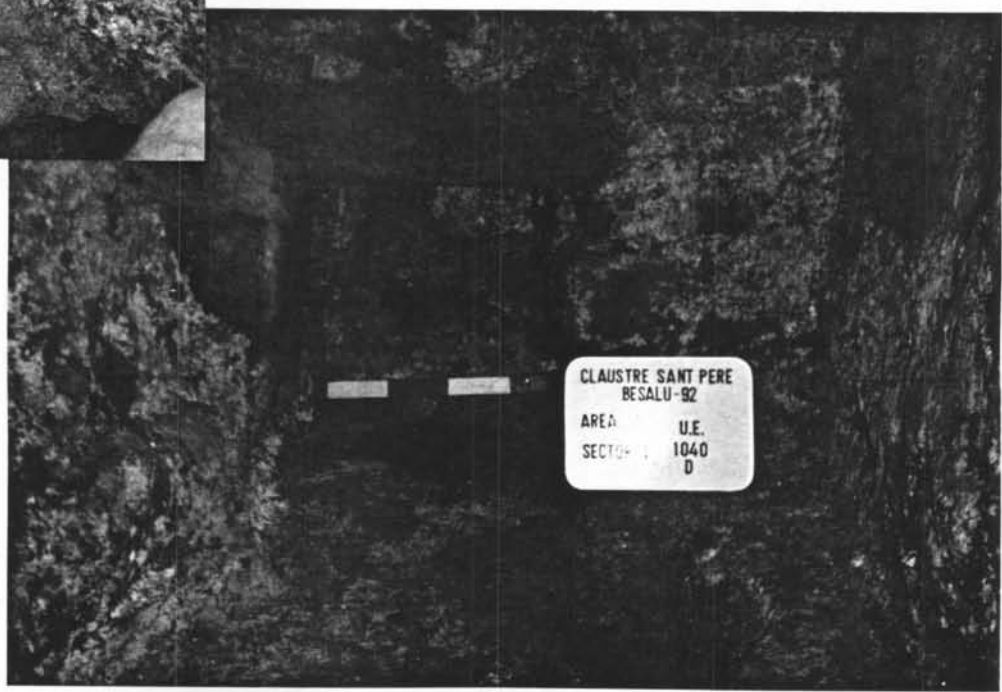
-9-

-10-

-11-

-12

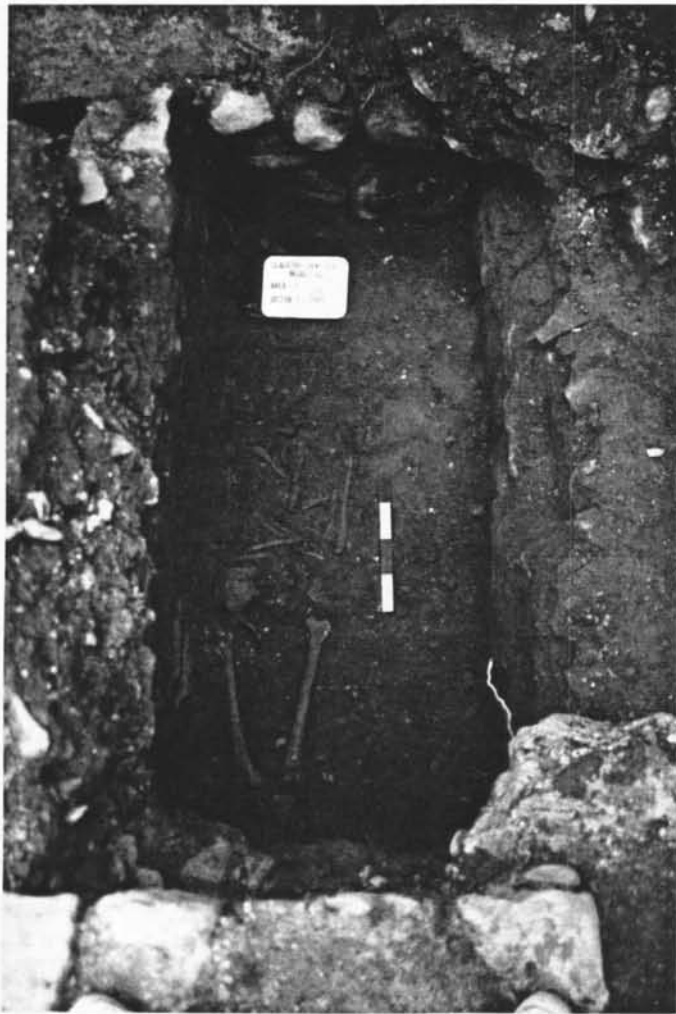

-13-

-14-

-15-

-16-

-17-

-18-

-19-

-20-

-21-

-22-

-23-

-24-

-25-

-26-

SANT PERE DE BESALÚ

ZONA - A

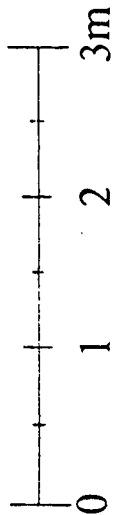
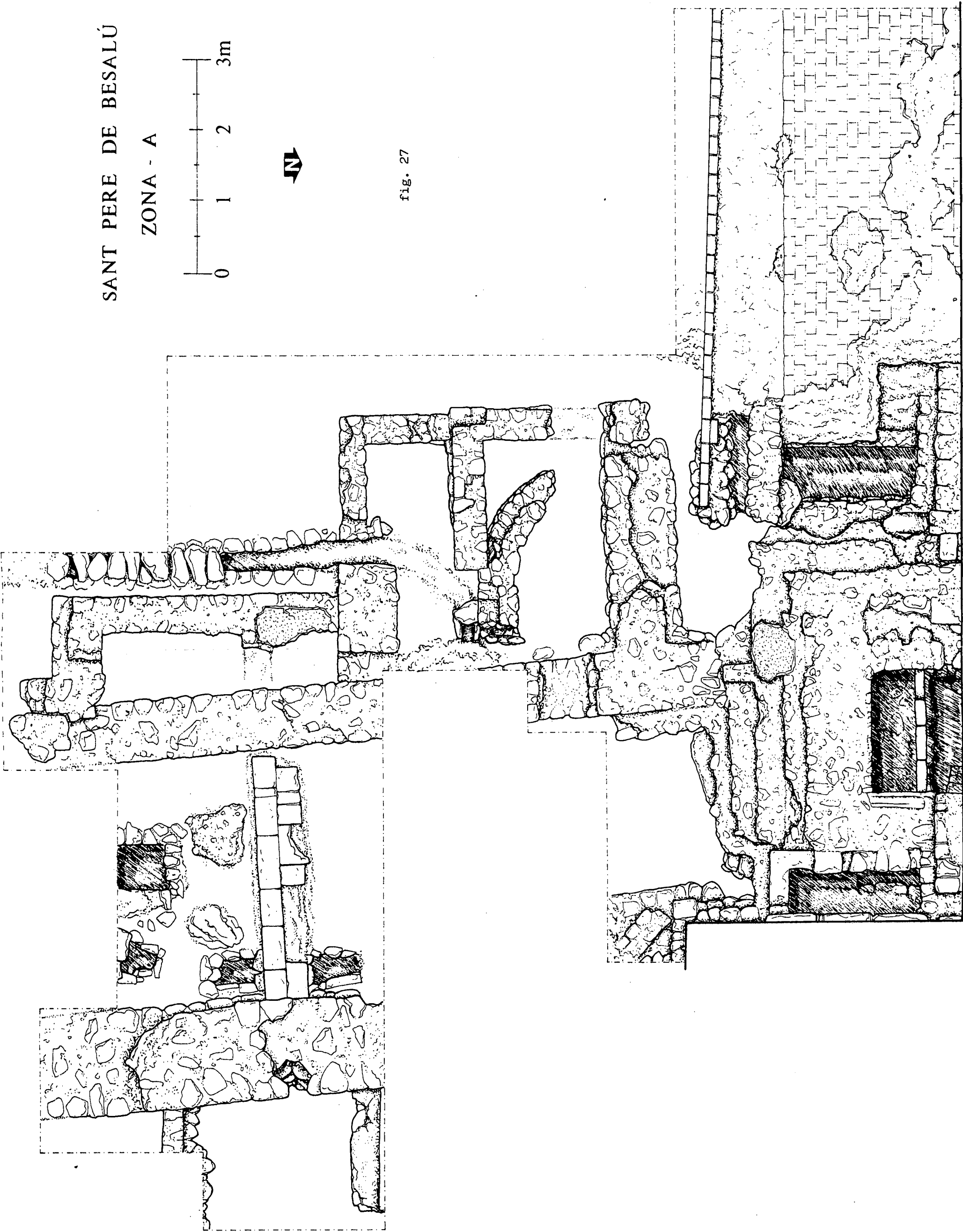

fig. 27

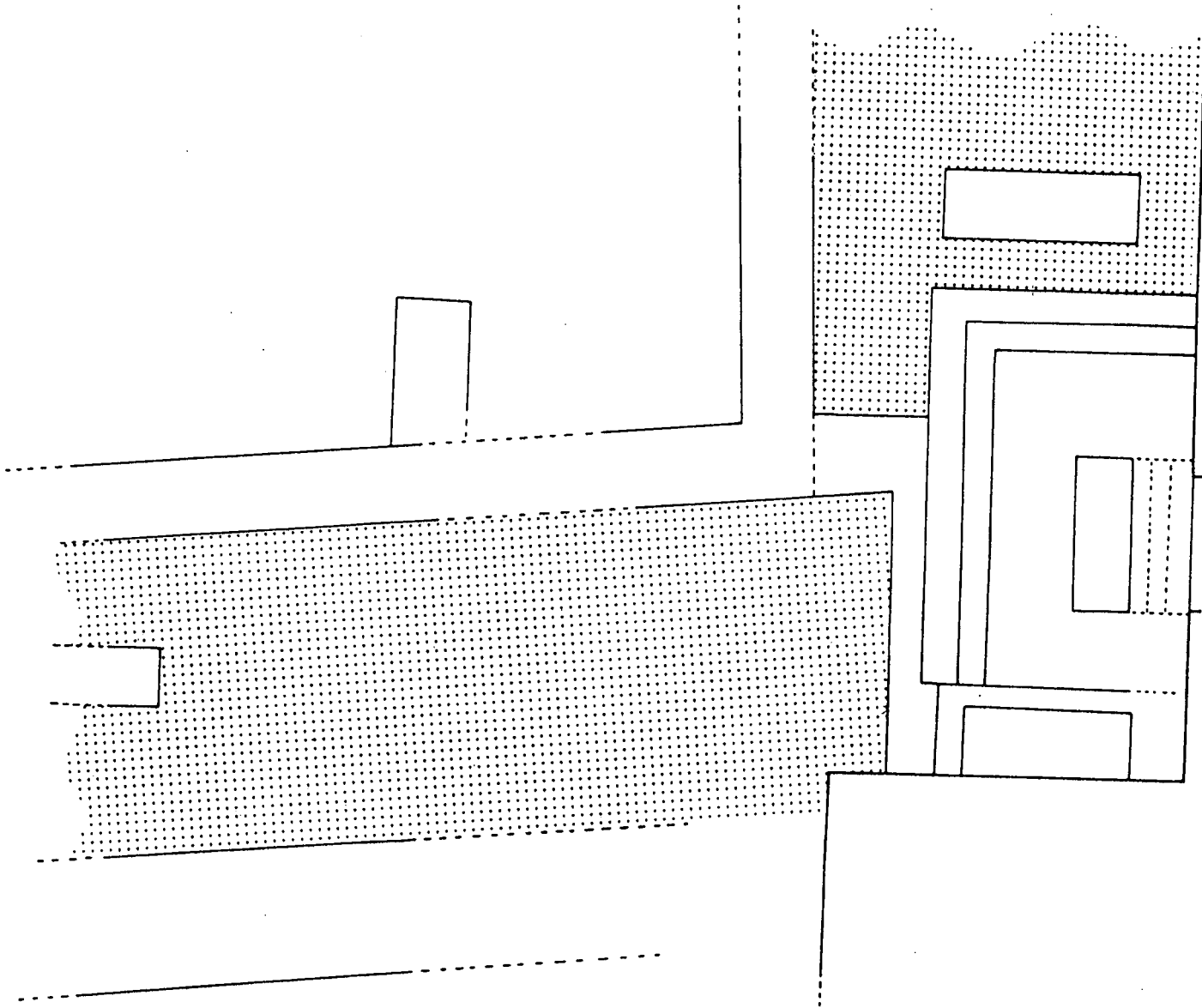
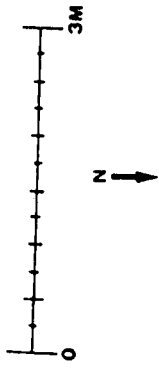

fig. 28

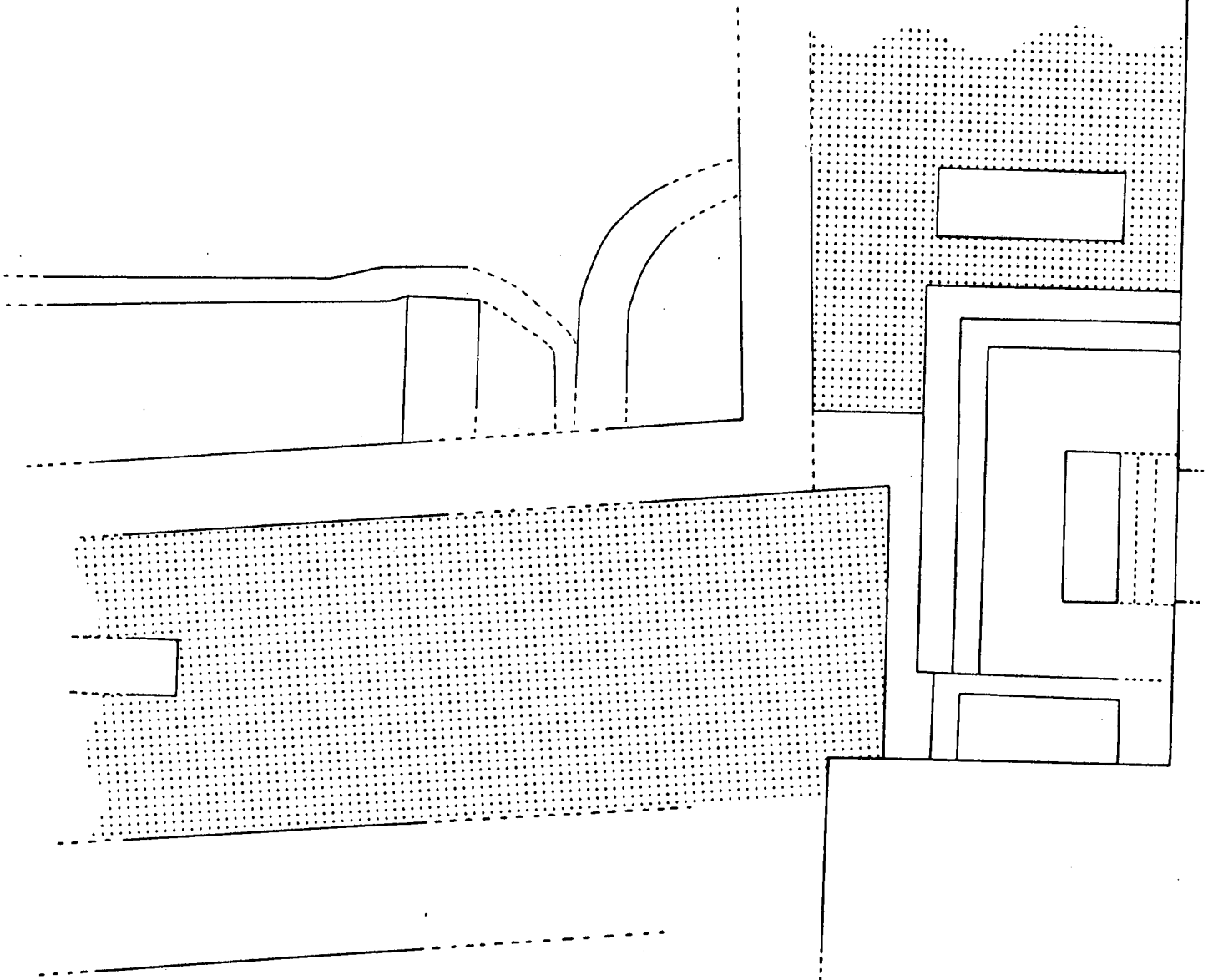
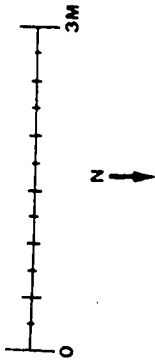

fig. 29

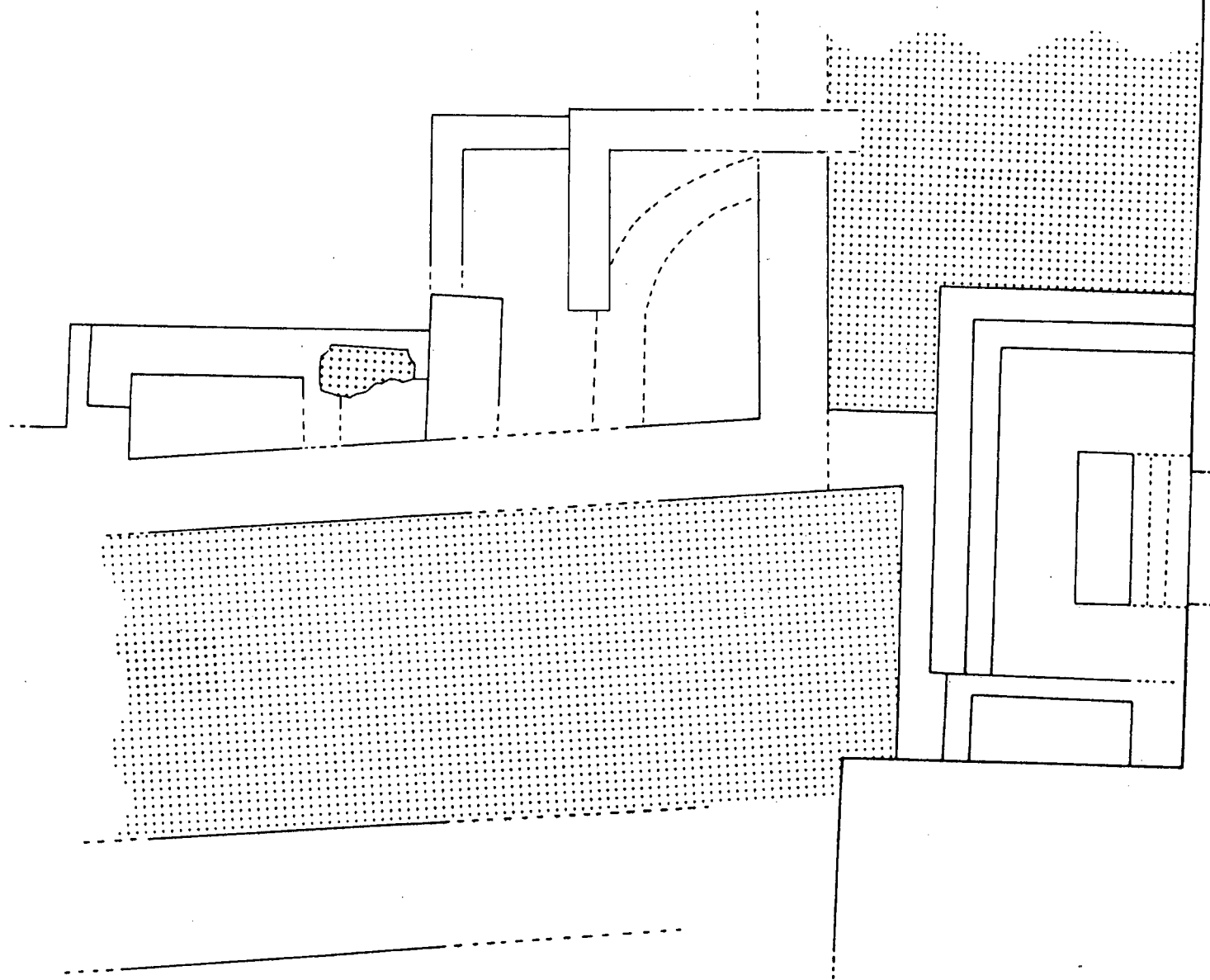
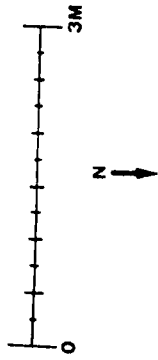
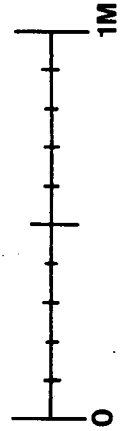
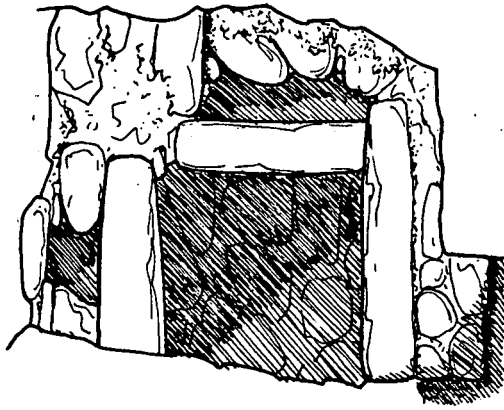
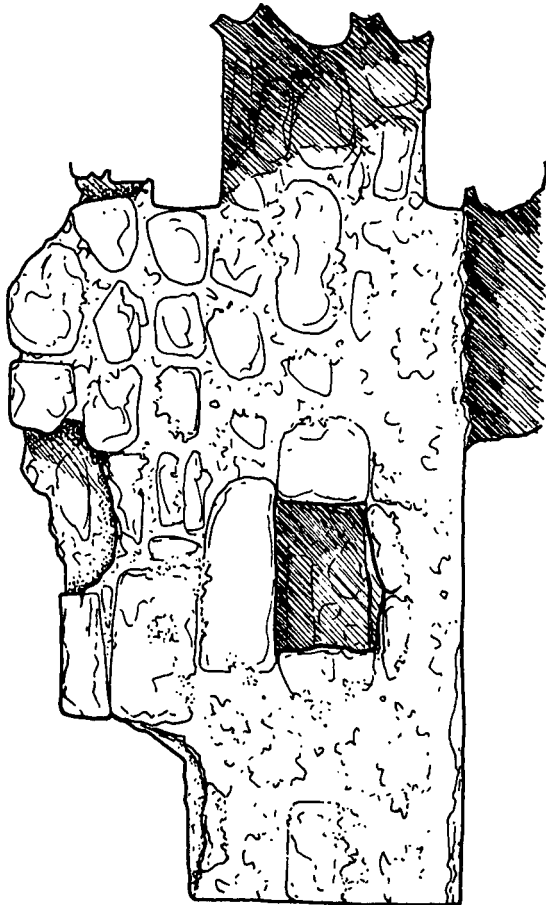

fig. 30

NORD

OEST

SUD

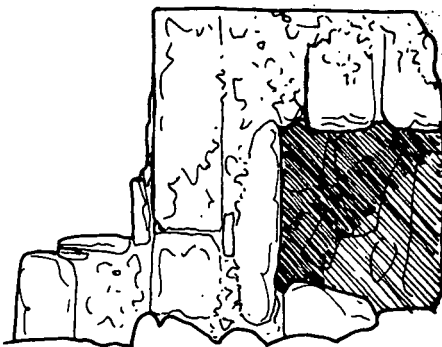

fig. 31

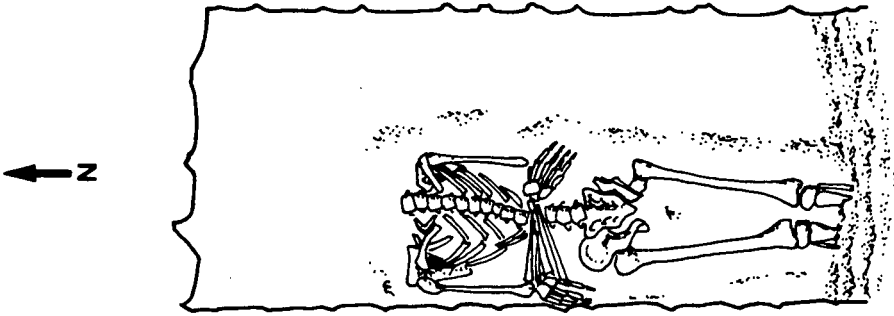

fig. 35

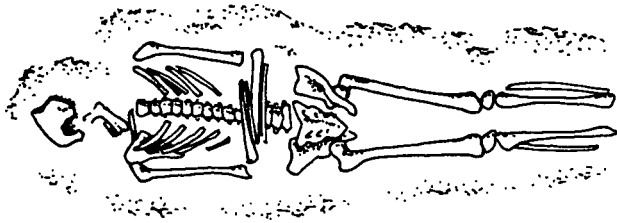

fig. 34

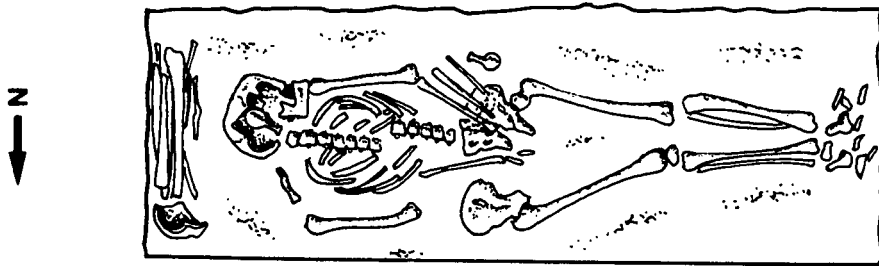

fig. 33

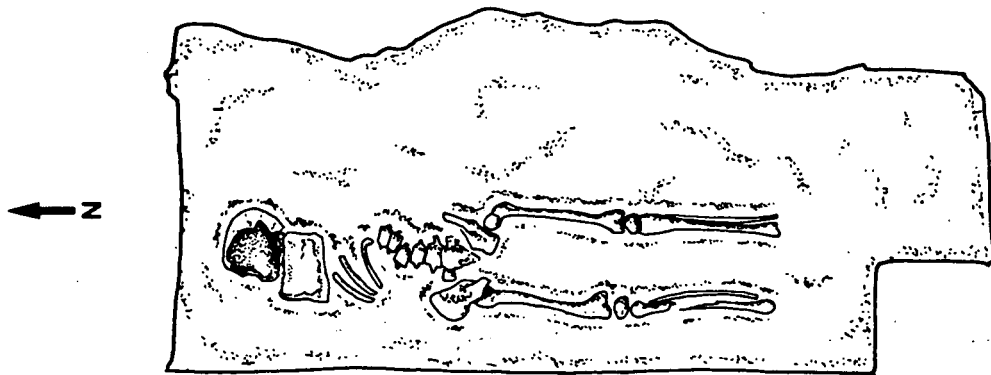
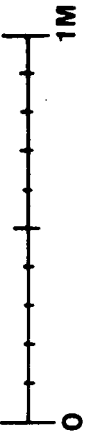
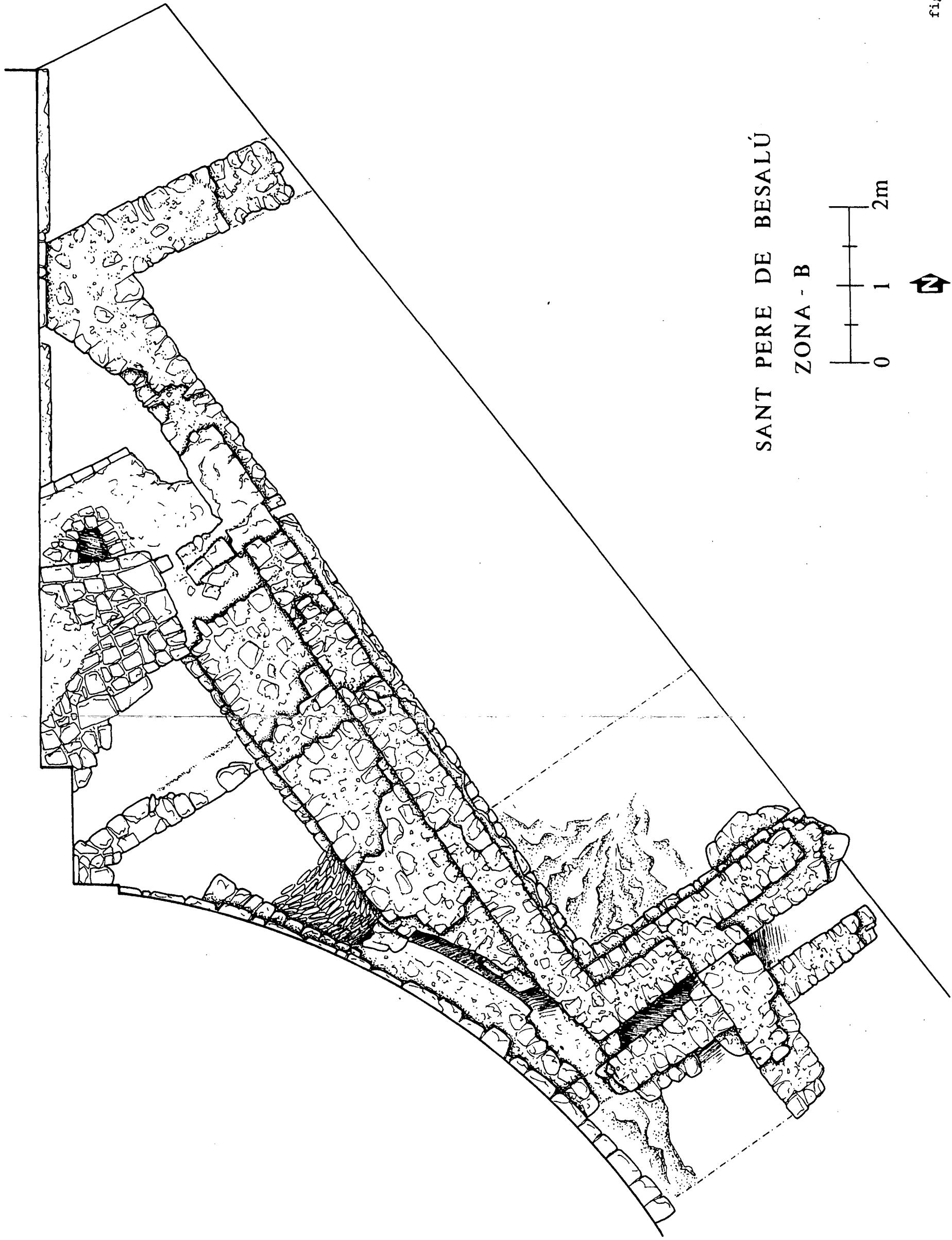

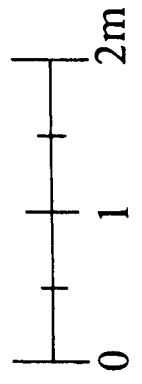
fig. 32

SANT PERE DE BESALÚ

ZONA - B

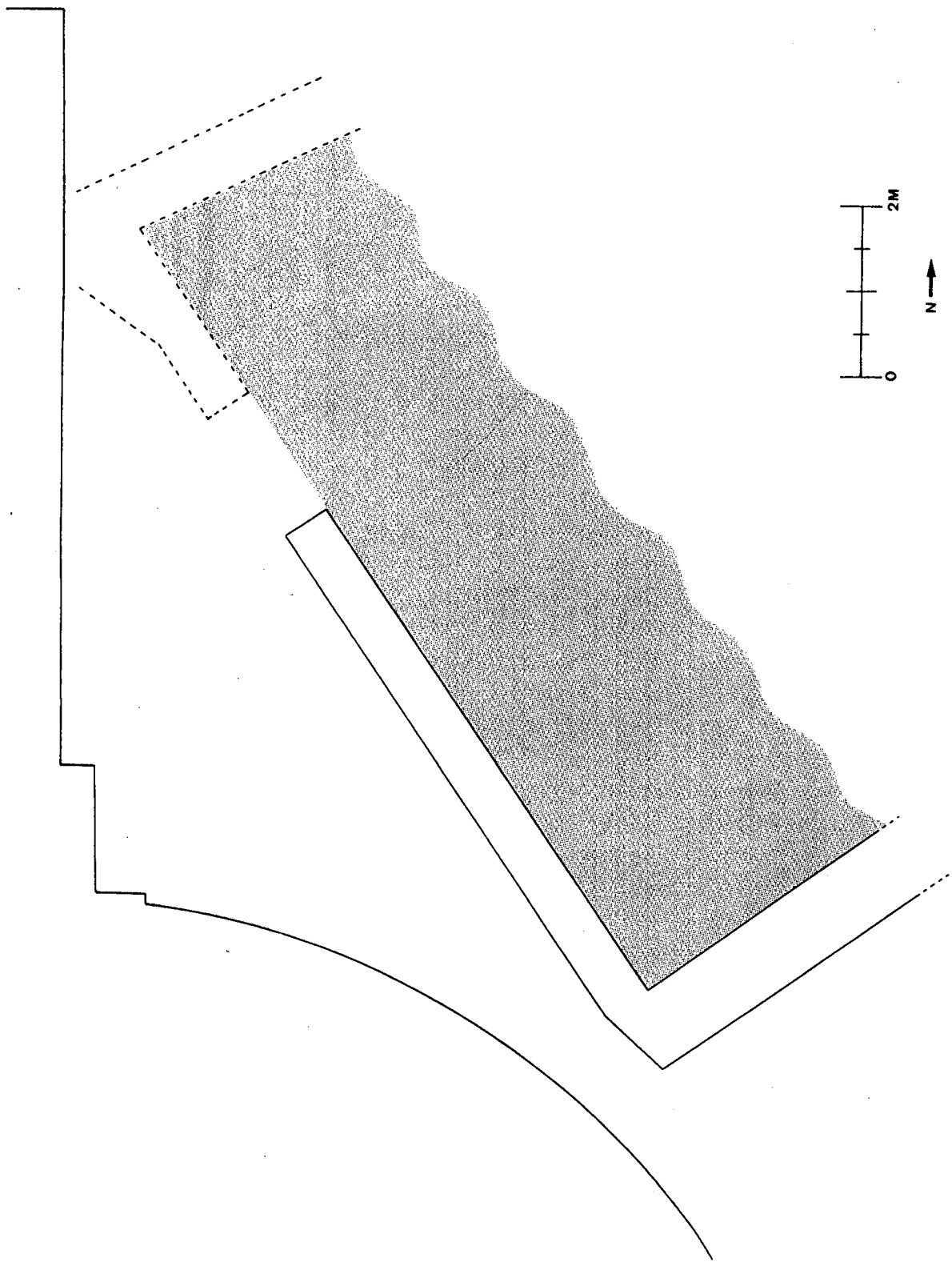

fig. 37

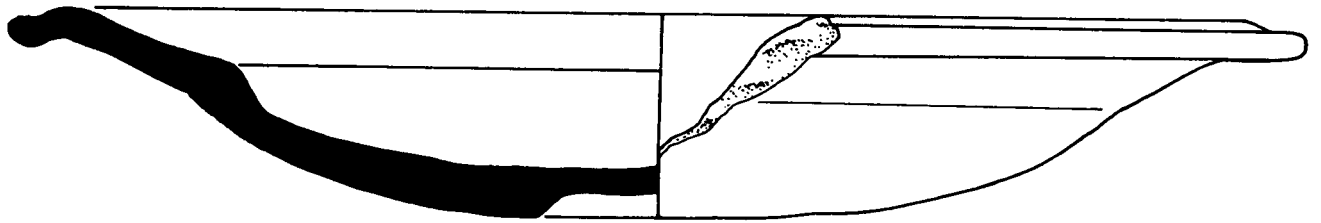
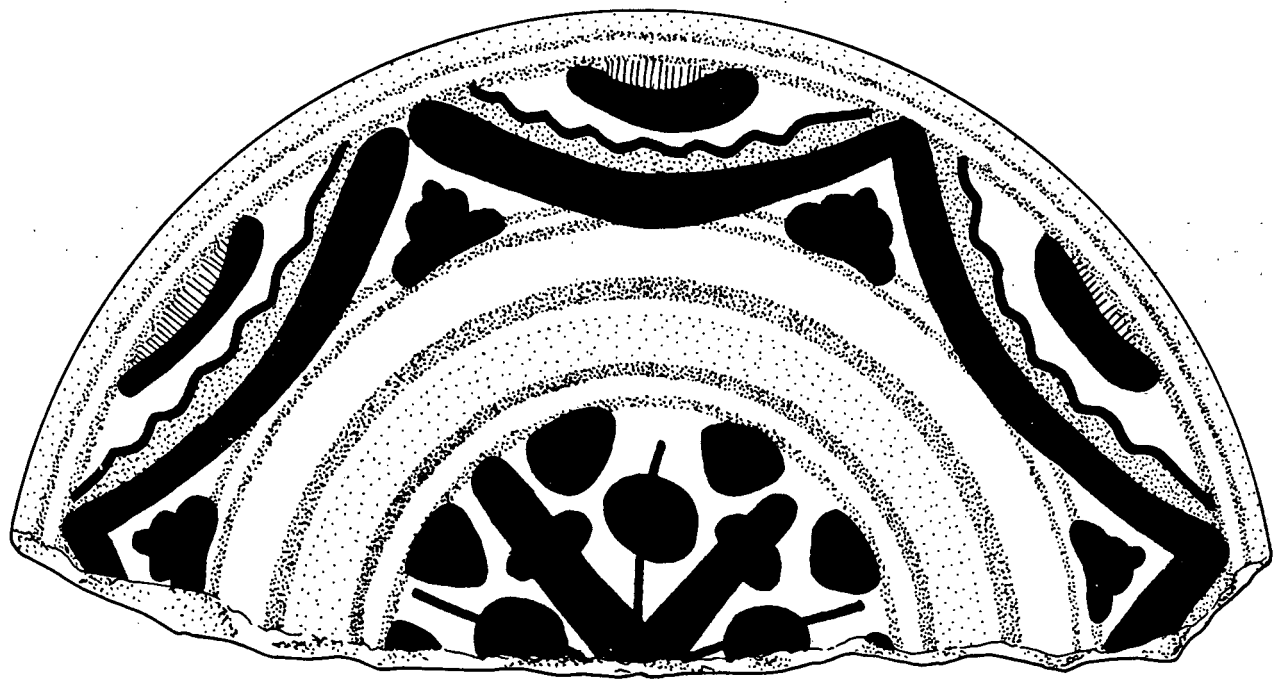
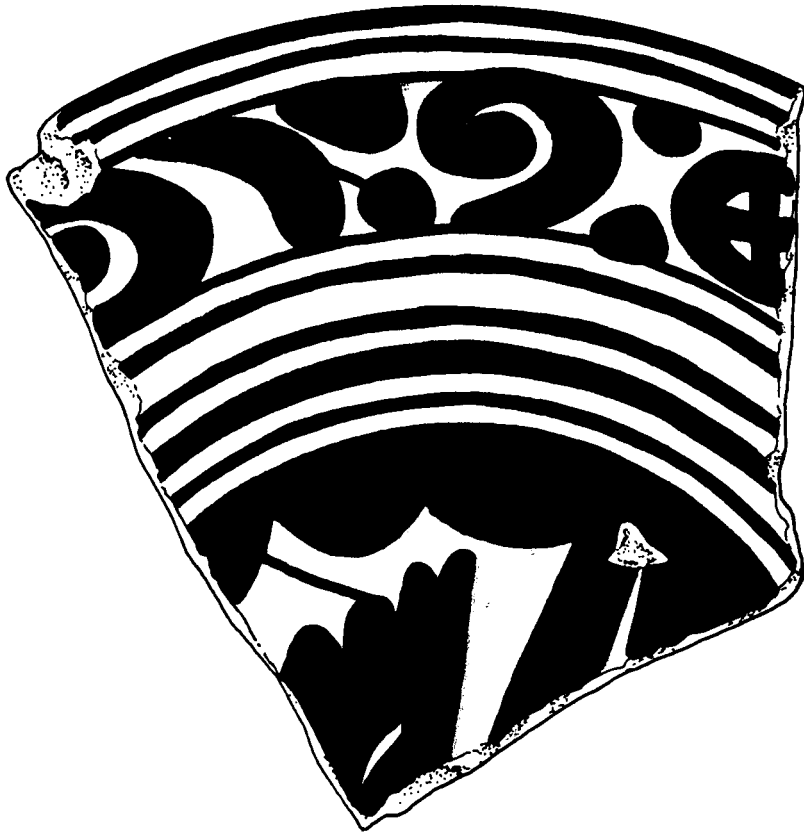

fig. 38

0
3
CM

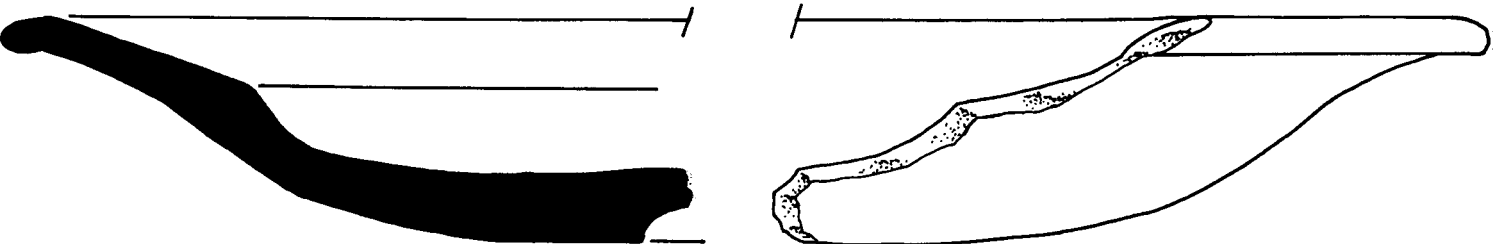

fig. 39

fig. 40

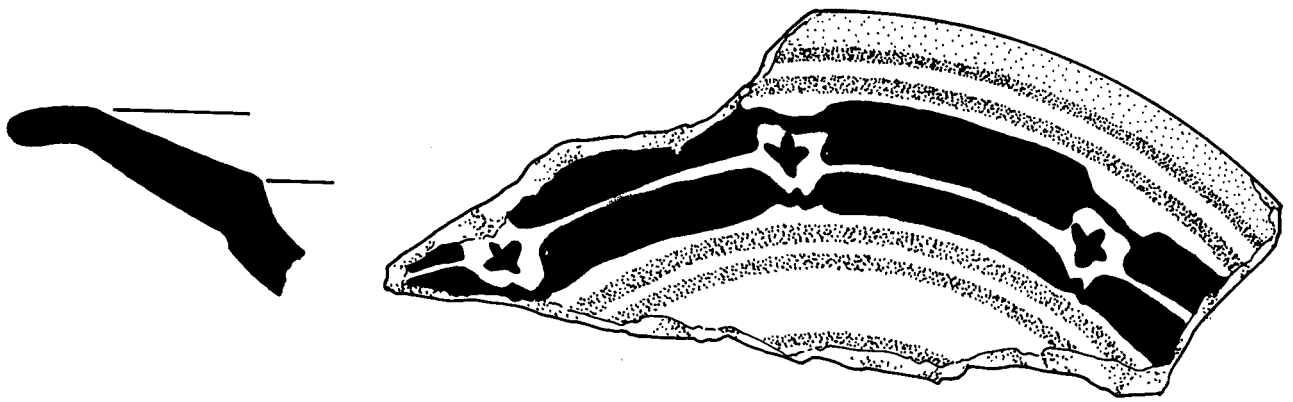

fig. 41

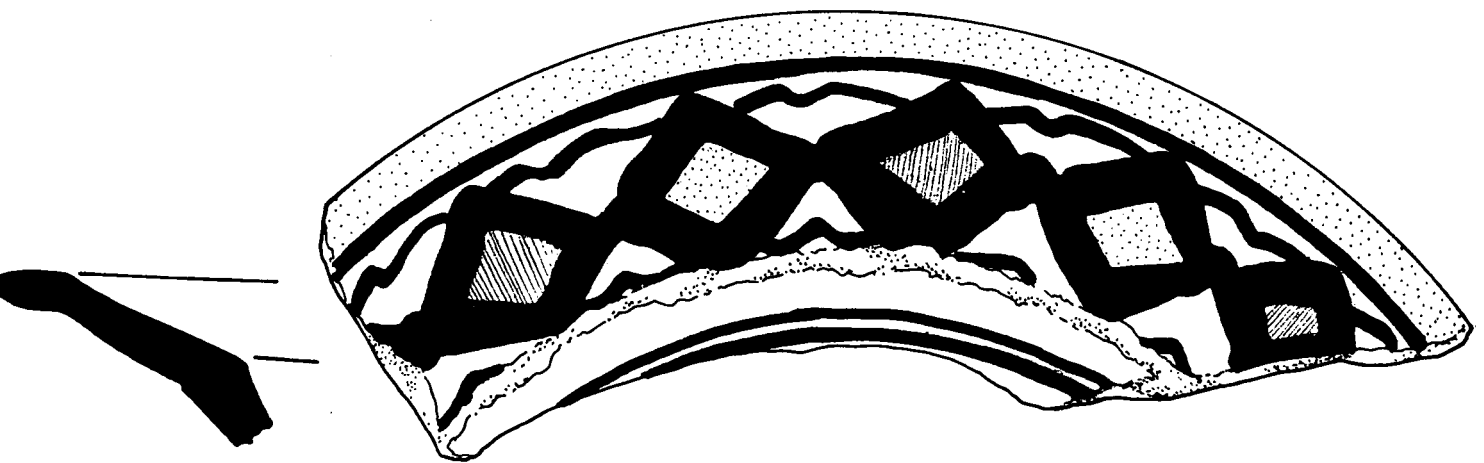

fig. 42

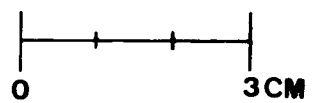

fig. 43

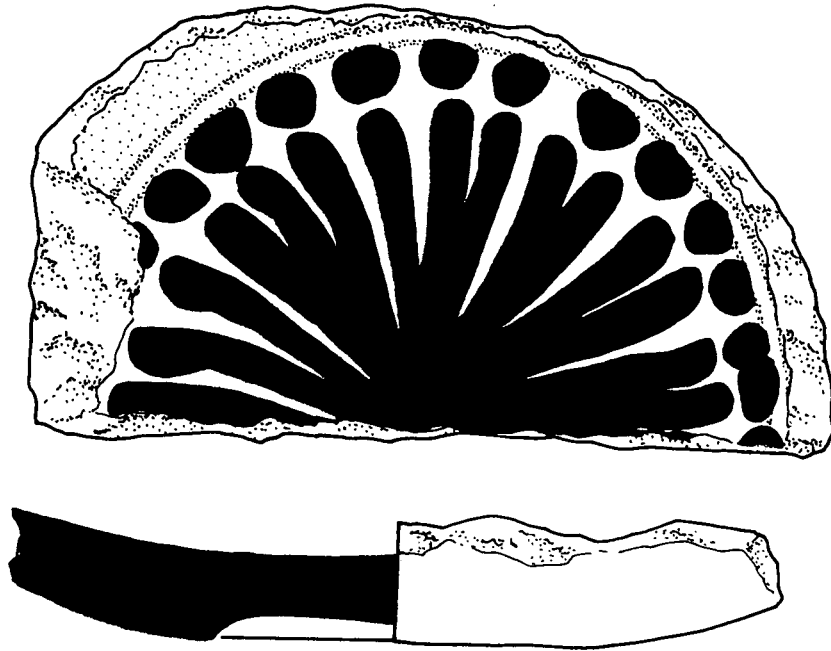

fig. 44

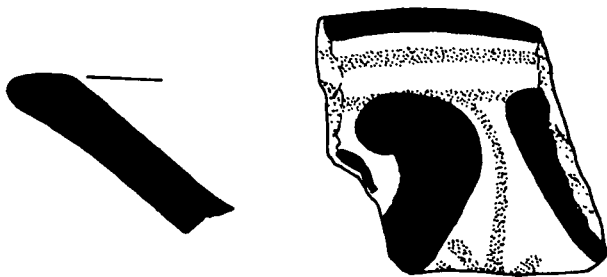

fig. 46

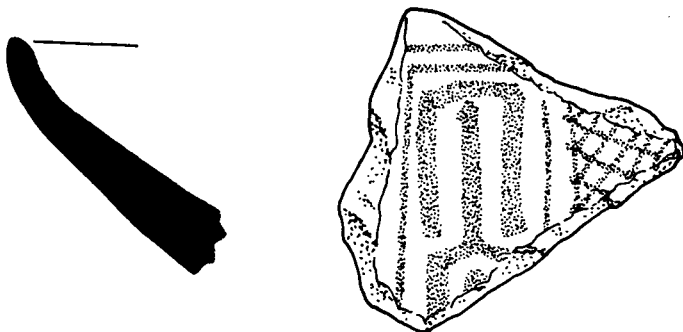

fig. 46

